

LAISVĖ

Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second
class matter at the
Post Office of Jamai-
ca, N. Y., under the
Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY

Savaitinis

Jungtinės Valstijos \$12.00
Kanadoje \$15.00
Kitur užsienyje \$15.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

NO. 31

PENKTADIENIS, RUGPJŪČIO [AUGUST] 5, 1983

OZONE PARK, N. Y. 11417

72-IEJI METAI

KRISLAI

Filmų festivalis
Liepos 26-ta diena
Chryslerio pelnai ...
Prisimenant Jutulį

R. BARANIKAS

Maskvoje pasibaigė 13-as iš eilės filmų festivalis, kuriame buvo atstovautos net 104 šalys. Festivalis, kuris tęsėsi per dvi savaites, buvo tarptautinis pilna to žodžio prasme: iš išduotų prizų galima matyti plačią apimtį, — pirmus (aukso) prizus gavo filmai sukti Maroke, Nikaragvoje ir Tarybų Sąjungoje. Sidabro prizus gavo Bulgarijos, Vakarų Vokietijos ir Čekoslovakijos filmai. JAV aktorė Jessica Lange gavo pirmą prizą už vaidinimą filme "Francis". Pirmu kartu 20 metų bėgyje festivalyje dalyvavo Liaudies Kinija ...

Kuba šiais metais ypatingai iškilmingai atšventė Liepos 26-ą. Lygiai prieš 30 metų nedidelis bryus revoliucionierių prie Siantago miestelio atakavo valdžios kareivines. Buvo planas sinchronizuoti tą puolimą su kitais išstojimais po visą Kubą, bet ne viskas įvyko kaip planuota, — ir sukilėliai buvo nugalėti, suimti ir teisti. Sukilėliams vadovavo o dar visai jaunas tautiniai-demokratinį nusistatymų advokatas Fidel Castro, dar visai nežinomas likusiame pasaulyje ...

Teismo salėje jaunas Fidel laikėsi nepaprastai drąsiai ir pasakė dabar istoriškai tapusią kalbą "Istorija mane išteisins". Kad istorija jį išteisino, nėra abejonės: Fidel net tik vadovauja iki šios dienos pergalingai Kubos revoliucijai, bet jis yra tapęs įkvėpimo simboliu kovojantiems narėms visame pasaulyje.

Beje, Fidel pradėjo kovą kaip Batistos režimo priešininkas, bet dar nestovėjo aiškiose marksistinėse pozicijose. Bet pats gyvenimas jį mokino, jį "radikalizavo", kaip tai sakoma, iki jis atsistojė komunizmo pozicijose.

Prieš keleris metus didžioji Chryslerio kompanija paskelbė, kad ji arti bankruto ir maldavo pagalbos: iš valdžios, kad jai duotų paskolą; iš UAW darbo unijos, kad Chryslerio darbininkai savanoriškai sutiktų sumažinti jų algas.

Valdžia pasiskubino duoti didžiulę paskolą. UAW norom nenorom sutiko su algų žemėjimu, nes bijojo, kad kitaip dešimtys tūkstančių auto-darbininkų praras darbą.

Dabar Chrysler triumfaliai paskelbė, kad ne tik išsikrapštė iš sunkios padėties, bet per vėliausią trijų mėnesių laikotarpį padarė \$310 milijonų pelno, tikrą rekordą! O kaip su darbininkų algomis? Chryslerio darbininkai dabar uždirba dviem doleriais per valandą mažiau, negu Fordo ir kitų didžiųjų kompanijų. Ar Chrysler pasirengęs žmoniškai pakelti algas darbininkams, kurie taip pasiaukoję atėjo kompanijai į pagalbą sunkiu laikotarpiu? Kur tai ... Derimasi dėl kiekvieno cento,

TARYBŲ SĄJUNGA
NUPIRKS JAV GRŪDŲ
UŽ \$1.62 BILIJONO

Washington. — Reagano administracija liepos 28 d. paskelbė, kad JAV pasirašė su Tarybų Sąjunga sutartį, pagal kurią ateinančių penkerių metų laikotarpyje Tarybų Sąjunga nupirks kasmet apie 9 milijonus metrinu tonų kviečių ir kukurūzų.

Sia žinia pranešdama spaudai, JAV agrikultūros sekretorius John Block pareiškė, kad tai esanti "gera diena Amerikos fermeriams ir visai Amerikai". Spaudos konferencijoje Baltuosiuose rūmuose dalyvavo ir specialus prekybos atstovas William Brock. Jiedu kritikavo buvusį prezidentą Carter, kad uždėjęs grūdų embargą už tai, kad Tarybų Sąjunga 1980 m. sausio mėnesį įvedė si kariuomenę į Afganistaną. Sekretorius Block nesiėmė pranašauti, kaip ši sutartis paveiks grūdų kainas pačioje Amerikoje, bet pabrėžė, kad ji padės Amerikos fermeriams, o galbūt ir vartotojams. Esa, grūdų pardavimas gelbsti visiems.

Specialio prekybos atstovo istaigos pareigūnai, supažindindami Senato agrikultū-

ros komiteto narius su naujai pasirašyta sutartimi, pranešė, kad ši kartą amerikiečiai turėję nemažų sunkumų, nes Tarybų Sąjungos pareigūnai Amerikai vis prikašioję, kad ji nesanti patikimas partneris. To rezultate amerikiečiai padarė ir nuolaidų — būtent turėję išmesti iš sutarties pastraipą, sakantią, kad Amerika galėsianti sumažinti grūdų kieki, jei kartais būtų jų netekli. Tokia rezervacija buvo senoje, šiais metais pasibaigiančioje sutartyje.

Vakarų šalių ekonominiai ekspertai tvirtina, kad dabartinė prekybos sutartis pastato Amerikos fermerius į pirmaujančią vietą. Jie mano, kad tai gali išeiti ir nenaudą Kanadai, Argentinai, Australijai, Brazilijai ir kai kurioms Vakarų Europos šalims, iš kurių Tarybų Sąjunga praėityje perkosi grūdų, negalėdama jų pakankamai gauti iš Amerikos. Jau eina kalbos, kad gal prez. Reagan, Valstybės sekretoriui Shultzui pasiūlius, nuimsias suvaržymus eksportuoti Tarybų Sąjungą naftos ir dujų įrengimus.

Pasaulinė konferencija prieš bombas

Jungtinių Tautų nusiginklavimo reikalų skyriaus atstovas Benjamin Sanders kalba Tokijo mieste įvykusioje pasaulinėje konferencijoje prieš atominės ir vandenilio bombas.

kompanija norėtų, kad dabartinis stovis liktų.

"Pergalės" šių metų šeštame numeryje V. Kazakevičius "Apžvalgos, kronikos" skyriuje detališkai nagrinėja Povilo Jutulio (Jatulevičiaus) biografiją. Senesnieji mūsų laikraščio skaitytojai, be abejo, atsimena tą veikėją. Jutulis buvo įdomi, spalvinga asmenybė. Gimęs 1888-ais metais Biržų srityje Lietuvoje, jis 1905-ais metais atvyko į Ameriką. Čia jis su laiku tapo vaistininku, ilgiausiai gyveno Stoughtone, Massachusetts. Bet jo rolė buvo daug platesnė, — Jatulis buvo entuziastiškas lietuvių kultūros rėmėjas, knygos ir bibliografijos entuziastas, spaudos bendradarbis, filatelistas ...

Jis mirė 1948-ais metais, sukaupęs nemenką archyvą, kurio gera dalis dabar saugoma Lietuvoje.

Kazakevičiaus straipsnio bus perspausdintas "Laisvė".

Tokyo. — Čia įvyko pasaulinė konferencija, kurioje pasisakė prieš branduolines ir vandenilio bombas. Dalyvavo rekordinis skaičius delegatų iš visų Jungtinių Tautoms priklausančių šalių. Priimta visa eilė nutarimų, kviečiančių atominės bombas turinčias šalis imtis konkrečių žygių sustabdyti ginklavimąsi, vedantį pasaulį į pražūtį.

Stockholm. — Iš Suomijos laivais čia atvyko dviratininkai, kurie, norėdami pade monstruoti savo nusistatymą kovoti už taiką pasaulyje, nori dviračiais keliauti į Maskvą, o paskui į Washingtoną. Dviratininkų tarpe yra Norvegijos, Suomijos, Švedijos, Tarybų Sąjungos ir Amerikos jaunuolių. Juos iškilmingai sutiko švedų taikos darbuotojų organizacijos ir daug atstovų dalyvavo pasveikinimo mitinge, kuriame kalbėjo įvairių tautų dviratininkai.

Protestuoja prieš nedarbą

Pittsburgho bedarbiai žygiuoja miesto gatvėmis, demonstruodami savo protestą prieš didėjančią nedarbą. Šis žygis už darbą, taiką ir laisvę bus pratęsiamas ir kituose astuoniuose Amerikos miestuose su dideliu procentu bedarbių.

Iranas boikotuos
1984 Olimpinius
žaidimus

Teheran. — Spaudos agentūra pranešė, kad Irano premjeras pasakė, jog Iranas boikotuos 1984 m. Olimpinius žaidimus, kurie bus Los Angeles mieste. Prieš dalyvavimą pasisakė ministrų kabinetas, kaltindamas, kad JAV kišasi į Artimuosius Rytus, remia Jeruzalės okupaciją ir vykdo kriminalinius veiksmus Lotynų Amerikoje, ypatingai Salvadore.

Goeteborg, Švedija. — Čia pereiną savaitgalį įvyko 22-asis Women's International League for Peace and Freedom kongresas. Jame dalyvavo moterų atstovės iš 26 kraštų, jų tarpe ir iš Tarybų Sąjungos. Pagrindinė tema buvo: kova už nusiginklavimą. Sesiją atidarė Švedijos delegacijos vedėja Genevos Nusiginklavimo konferencijoje Mai Britt Theorin. Ji kvietė visas valstybes drastiškai sumažinti nusiginklavimui skiriamus fondus.

BLOGEJA PADETIS
SRI LANKOJE

Colombo. — Ryšium su rasi-nėm riaušėm, valdžia buvo paskelbusi policijos valandą, bet paskui ją nuėmė, leisdama žmonėms nusipirkti maisto. Valdžia eina su gausėse Sinhalų grupė prieš Tamilus. Be to, pradėjo suiminėjimas kairiųjų grupių, jų tarpe ir komunistų. Spauda rašo, kad prez. Jayewardene bijo, kad jo nenuvers-tų.

Varšuva. — Buvęs Solidar-
noš unijos vadas Lech Wa-
lensa, po mėnesio atostogų,
sugrįžo į darbą Gdanskio lai-
vų statykloje, žadėdamas
ateityje susitikinėti su užda-
rytosios unijos aktyvistais.
Pagal dabartinius įstatymus
tokia veikla Lenkijoje už-
drausta, bet jis tuos įstaty-
mus kritikuoja.

SALVADORO SUKILĖLIŲ
ATSTOVAS SUSITIKO
SU JAV AMBASADORIUM

Washington. — Prez. Rea-
gano ambasadorius Centrinei
Amerikai Richard B. Stone
pereitą sekmadienį Bogotos
mieste, Kolumbijoje, buvo
susitikęs su Salvadoro suki-
lėlių atstovu Ruben Zamora.
Po to buvo nuvykęs į Mana-
gua, Nikaragvos sostinę, ir
tenai susitiko su Nikaragvos
karinės vyriausybės koordi-
natorium Daniel Ortega Saa-
vedra ir užsienio reikalų mi-
nistru Miguel D'Escoto
Brockman.

Ambasadorius Stone apie
savo misiją painformavo
prez. Reaganą, o spaudai
pareiškė, kad tie susitikimai
buve naudingi ir duoda gerą
pradžią, ruošiant dialogą
tarp kovojančių pusių.

"Gera pradžia" susitikimą
laiko ir Salvadoro sukilėlių
atstovas Zamora, kuris davė
spaudai interview Kostari-
kos aerouoste, pakeliui iš Bo-
gotos į Nikaragvą. Nors
smulkmenų jis nepasakojo,
taip kaip ir amb. Stone, bet
sakė, kad ateityje ketinama
ir vėl susitikti. Prieš tai
padėtį apsvartys koalicija
opozicijos ir kariškų vienetų,
kovojančių prieš JAV remia-
mą Salvadoro vyriausybę.

Zamora pareiškė, kad jis
save laikė visos Salvadoro
opozicijos atstovu. Jis taip
pat pabrėžė, kad amb. Stone
neturi būti laikomas koku
nors tarpininku tarp Salva-
doro vyriausybės ir sukilėlių.
Pastarojo rolė tesanti tik
kaip ryšininko. Ateities susi-
tikimuose bus ketinama iš-
diskutuoti aplinkybes, kurio-
mis sukilėlių vadovybės tar-
sis su Salvadoro vyriausybe.
Ir svarbiausia pasitarimų te-
ma bus ta, kaip sukilėliai
panorės dalyvauti visuoti-
niuose Salvadoro rinkimuo-
se.

Šį JAV ambasadoriaus ir
sukilėlių atstovo susitikimą
suorganizavo Kolumbijos
prezidentas Belisario Betan-
cour. Zamora yra Demokrati-
nio Revoliucijos Fronto di-
rektorium. Šis Frontas ap-
jungia penkias sukilėlių grupes.
Tai buvo pirmasis amb.
Stone susitikimas su sukilė-
lių atstovais nuo to laiko, kai
ji prez. Reagan paskyrė am-
basadorium Centrinei Ame-
rikai birželio mėnesį.

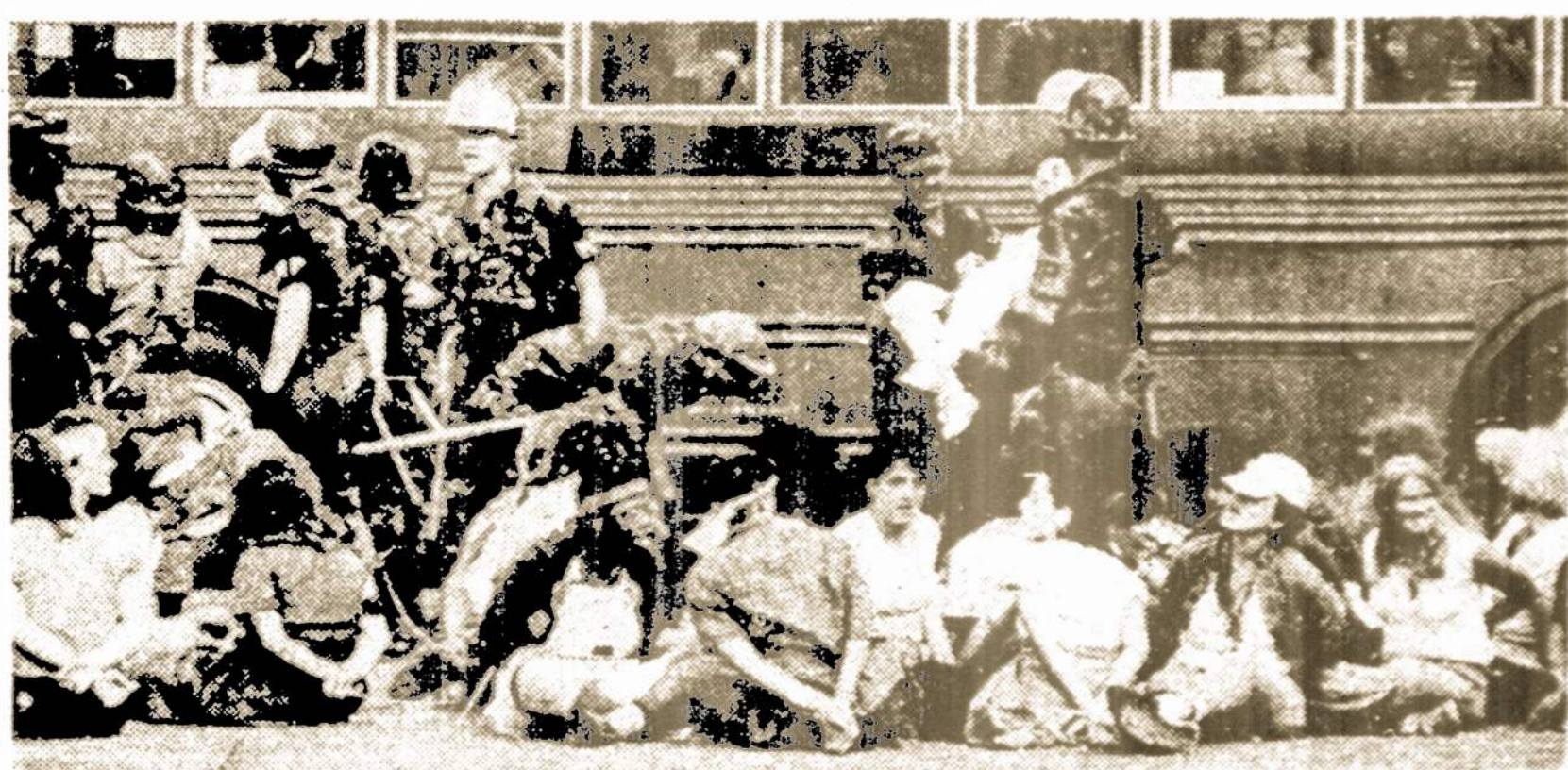
Pasibaigė filmų
festivalis

Maskva. — Čia pasibaigė
dvi savaites užtrukęs
XIII-asis tarptautinis kino
festivalis, kuriame dalyvavo
104 kraštai. Aukso medalius
gavo už meninius filmus Ma-
roko filmas ir Miguel Littin
režisuotas filmas, darytas
Nikaragvoje, Kuboje, Meksi-
koje ir Kostarikoje, ir tary-
binis filmas, režisuotas Glebo
Panfilovo. Sidabro medalius
gavo Bulgarija, Fed. Vokietija,
ir Čekoslovakija.

Aukso medalius už doku-
mentinius filmus laimėjo Sal-
vadoro patriotų susuktas fil-
mas, vaizduojantis laisvės
kovas, ir kitas filmas, iš
įvykių Libane, pagamintas
bendromis jėgomis Demokra-
tinės Yemeno respublikos
ir Palestinos Vadavimo Or-
ganizacijos. Aukso medalį
gavo ir tarybinis filmas
"Žmogaus auklėjimas", skir-
tas vaikams. Specialų žyme-
nį gavo Kinijos multiplikaci-
nis (cartoon) filmas.

Geriausios aktorės prizą
gavo Judy Davis, iš Australi-
jos, ir Jessica Lange, iš
JAV. Geriausiais aktoriais
paskelbti Wirgilius Gryn, iš
Lenkijos, ir Yoshi Koto, iš
Japonijos.

AMERIKOS MOTERYS PRIEŠ BRANDUOLINIUS GINKLUS

Karinė policija su dalimi 200 moterų, kurios buvo suimtos, kai Seneca bazėje jos protestavo prieš branduolines raketas.

Romulus, N. Y. — Karinė
policija čia rugpjūčio 1 d.
suėmė daugiau kaip 200 mo-
terų, dalyvavusių demon-
stracijoje, protestuojant
prieš branduolinius ginklus.
Demonstracijoje dalyvavo
per du tūkstančiai moterų,
kurių dalis perlipa tvorą ir
pateko į Seneca Army
Depo., kur jos buvo areš-
tuotos.

Jų kalbėtoja Connie Mc-
Kenna pareiškė spaudai, kad
jos kovoja už taiką ir buvo

numačiusios armijos kieme
pasodinti medžių ir rožių.
Dalis tų moterų jau beveik
visą vasarą gyvena palapinė-
se netoli nuo bazės.

Si demonstracija buvo spe-
cialiai surengta protesto
ženklan prieš Amerikos pla-
nus dislokuoti branduolines
raketas Vakarų Europoje šią
žiema. Moterys tvirtina, kad
šioje bazėje kariuomenė lai-
ko tas raketas, bet karinė
vadovybė nei paneigia, nei
patvirtina, kad Seneca bazė-

je tokių ginklų esama.

Dėl tų demonstracijų New
Yorko valstijos gubernato-
rius Mario Cuomo net atšau-
kė savo kelionę į Portland,
Maine, kur pereiną savaitgalį
įvyko visaaamerikinė guber-
natorių draugijos konferenci-
ja. Vietinei policijai sustip-
rinti jis paskyrė 125 vyrus iš
kitų dalinių, rūpindamas,
kad nė iš vienos pusės nei-
vyktų išsišokimų ir kad visu
teisės būtų pagerbtos.

LAISVĖ

LITHUANIAN
WEEKLYPUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE
PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.

Established April 5, 1911

EVA T. MIZARA, Editor & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year . . . \$12.00	United States, per 6 months . . . \$6.50
Canada, Lat. Amer., per year . . . \$15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months . . . \$8.00
Foreign countries, per year . . . \$15.00	Foreign countries, 6 months . . . \$8.00

Žmonių susirūpinimas

Liepos 26-ą prezidentas Reaganas spaudos konferencijoje gan atvirai pripažino, kaip plačiai jau yra išsivysčiusi JAV karinių pajėgų intervencija Centrinėje Amerikoje: jis patvirtino, kad JAV kariniai laivai jau randasi prie Nikaragvos ir Hondūro krantų — abiejose pusėse — Ramiajame vandenyne ir Karibų jūroje. Jis patvirtino, kad mūsų karinės jėgos praveda plačius manevrus. Jis sakė, kad mūsų karinės jėgos loš "demokratijos skydo" rolę Centrinėje Amerikoje. Jis pripažino, kad karinių manevrų tikslas yra "įtikinti Nikaragvos valdžią, kad ji nebūtų agresinga".

Tad, prezidentas kalbėjo atvirai ir aiškiai už intervenciją. Bet tuo pačiu metu jis stengėsi kaip ir raminti žmonių susirūpinimą, įskaitant Kongreso narių geros dalies nepasitenkinimą jo politika. Tam tikslui Reaganas pasakė eilę dalykų, kurie diametriškai priešingi jo paties pasisakymams. Stai keli pavyzdžiai:

Jis paskelbė, kaip jau minėjome, kad kariniai laivai randasi prie Centrinės Amerikos krantų. Bet tuo pačiu metu jis teigė, kad tai nėra "gunboat diplomacy" — kitaip sakant, diplomatija, kuri vedama karinių laivų pagalba ir kurioje JAV turi seną tradiciją Lotynų Amerikoje, — dar nuo Teddy Roosevelt laikų. Koks skirtumas? Reaganas neįstengė išaiškinti.

Jis sakė, kad mūsų tikslas yra įtikinti Nikaragvos liaudišką valdžią, kad ji elgtųsi kitaip, bet tuo pačiu metu jis teigė, kad mes "nesimaišome" į vidujinius Nikaragvos reikalus".

Jis sakė, kad jis sveikina keturių Lotynų Amerikos šalių (Meksikos, Venesuelos, Kolumbijos ir Panamos) iniciatyvą tarpininkauti Centrinėje Amerikoje. Bet jis kaip ir nepastebėjo fakto, kad Nikaragva tu keturių šalių siūlymą priėmė ir pasisakė už visų karinių jėgų ištraukimą iš visų kitų šalių teritorijų Lotynų Amerikoje.

Prezidento susitikimas su spaudos atstovais buvo perduotas per televiziją. Reaganas kalbėjo ne tiek tiems žurnalistams, kurie jam statė klausimus, bet visai šaliai. Jo tikslas buvo sukelti aršesnę karinę isteriją šalyje, sukurti atmosferą, kurioje administracija galėtų praveisti savo agresyvingus planus. Tiesa, jis taipgi stengėsi žmones raminti, jis lyg sakė šaliai: "Mes randamės sunkioje padėtyje, agresingos komunistų vadovaujamos jėgos stiprėja Centrinėje Amerikoje ir mes turime ką nors daryti, bet nesirūpinkite — leiskite mums spręsti . . ."

Žmonių susirūpinimas nemažėja. Vietnamo pamokos, aišku, nepamirštos. Taikos judėjimas, kurio pamatinis tikslas yra kovoti prieš ruošiamą branduoliniam karui, buvo priverstas atkreipti dalį dėmesio į administracijos karines avantiūras Lotynų Amerikoje. Yra nuomonių, kad administracija kaip tik to norėjo, kad to viso liarmo apie Nikaragvą tikslas yra atkreipti žmonių akis nuo branduolinių ginklų, nuo tų naujų baisių ginklų lokavimo Vokietijos teritorijoje . . . Kitas valdžios manevras yra taip vadina- mos specialios komisijos įsteigimas. Jos galvinyje stovi ne kas kitas, kaip H. Kissingeris, tas pats Kissingeris, kurio iniciatyva Amerikos CIA įstengė, su fašistinių karininkų pagalba, nuversti demokratine Čilės valdžią prieš dešimt metų. Komisija, žinoma, pilnai pritarė Reagano taktikai, ir ji buvo įsteigta todėl, kad sudaryti išpūdi, jog dvi didžiosios partijos bendradarbiauja tose pastangose. Mat, Kissingeris laikomas "demokratu" . . .

Tą pačią dieną, kai prezidentas Reaganas darė tuos savo grasinančius pareiškimus apie Nikaragvą, Kubos vadovas Fidelis Castro pasakė svarbią kalbą Santiago mieste. Liepos 28-ą sukako lygiai 30 metų nuo Kubos revoliucijos pradžios — tą dieną Castro vadovaujami liaudies sukilėliai Santiagoje atakavo Batistos valdžios kareivines. Sukilėliai tuo metu nelaimėjo, bet tas žygis padėjo pamatus revoliucijai, kuri su laiku triumfavo.

Castro savo kalboje pažymėjo, kad tie taip vadinami manevrai, kuriuos praveda JAV karinės jėgos, yra priedanga, po kuria Amerikos kariai vėl išsodina Centrinėje Amerikoje, kaip jankių jėgos praityje vis būdavo įterpiamos į Lotynų kraštus: Panamą, Kubą, Meksiką, Dominikos respubliką, Gvatemalą, Haitį ir t. t. Castro sakė, kad JAV stengiasi sukelti teroro atmosferą Centrinėje Amerikoje. Bet jis taipgi pabrėžė, kad tie planai neišdegs: Lotynų Amerikos žmonės nepasirengę klausytis diktato iš šiaurės nuo Rio Grande . . .

Viskas rodo, kad Washingtono ruošiamasi prie ko nors lemiamo. Kokio masto bus Reagano administracijos žingsniai Lotynų Amerikoje, dar sunku pasakyti. Bent vienas dalykas aiškus: žmonės, taikos jėgos, pažangiečiai, turi budėti. Amerikos žmonės privalo neprileisti, kad kas nors juos vėl įveltu į Vietnamo rūšies tragediją.

(Tuo tarpu kongresas 228 prieš 195 balsų dauguma uždraudė valdžiai slapta ginkluoti ir organizuoti intervencines jėgas, kurios spiečiasi Hondūro-Nikaragvos pasienyje. Atstovų buvo nutarimas nesulaikyti Reagano, nes senatas turbūt balsuos kitaip. Bet faktas, kad dauguma JAV žmonių atstovų balsavo blaiviai, logiškai šiuo opiu klausimu, labai reikšmingas, teikiant viltį, kad Reagano įsismaginimui bus priešintasi.

Skaitykite ir remkite "Laisvę"

Kas ką rašo ir sako

"VILNIS" APIE
"DRAUGĄ"

Chicagos "Vilnyje" (birželio 23) telpa straipsnis "Prieš pačių katalikų interesus". Autorius pasirašo "Buves katalikas". Straipsnyje sakoma:

... Aklus, konservatyvus antikommunizmas JAV lietuvių kunigus paverčia net savo gyvenamo krašto gyvinių interesų, jų žmonių daugumos, net bažnyčios priešais. JAV katalikų bažnyčia, jos vyskapai įsitraukė į aktyvią kovą prieš karo pavojų, pasmerkę branduolinio ginklo gamybos lenktynes, ryžtingai pasisakė prieš militaristinę R. Reagano administracijos politiką, sukvietė į pasitarimą tuo reikalu Romoje Vakarų Europos valstybių katalikų vadovus ir siekia paskelbti Baltųjų rūmų branduolinę strategiją amoralia. Pats Chicagos arkivyskupas J. Bernardinas, kurio hierarchijos žinioje yra ir "Draugo" leidėjai, buvo vienas iš ganytojiško laiško prieš militaristinę JAV politiką parengimo iniciatorių.

O "Draugas" tai jau diena iš dienos remia R. Reagano agresyvią kursą, pritaria branduolinio karo šantažui, pasisako prieš taikos sąjūdį, skirtingu santvarkų ir tautų bendradarbiavimą civilizacijos išgelbėjimo labui ir t. t. Ką Chicago lietuvių kunigai darys, kai JAV vyskupas lieps ir lietuviškose bažnyčiose skaityti ganytojišką laišką, šaukiant pasisakyti prieš branduolinio ir visokio kitokio karo ruošimą. Juk kitaip galvoti ir rašyti reikš papildyti "mirtiną nuodėmę"!

SPAUDA APIE "ŽALIUS"

Lietuvos spaudoje, ypačiai teoretiniuose žurnaluose, tilpo atsiliepimai apie taip vadinamos Žaliųjų partijos ("Die Gruene") nemenkus laimėjimus paskutiniuose parlamento rinkimuose Vakarų Vokietijoje. Paduodama gan plati tos partijos istorija, kaip ji pamatiniai išaugo iš ekologinio judėjimo ir kaip pradžioje joje veikė ir gan dešinių nusistatymų ekologijos šalininkai. Su laiku Žalieji atsitrakė dešiniųjų elementų, įjungė į savo judėjimą stiprias jėgas už taiką, už nusiginklavinimą, už visiški branduolinių ginklų uždraudimą, už moterų teises.

Lietuvos spauda pamatiniai mato Žaliuosius kaip teigiamą jėgą Vokietijos politiniame gyvenime, bet nurodo ir silpnumus, kurie trukdo jiems gauti daugiau įtakos darbininkijoje. Nurodoma, kad Žalieji ne tik kovoja už ekologinį gerinimą, už švarų nesuterštą orą, vandenį ir t. t. bet dažnai stoja prieš mechanizacijos plėtimą, prieš pramonės automatizavimą, prieš techninius atsiekimus. Toks romantiškas siekis grįžti į "naturalų gyvenimą", arčiau gamtos, atitolina Žaliuosius nuo profesinių sąjungų, nuo organizuoto darbininkų judėjimo, nes iliniau darbo žmonės kaip tik mechanizacijoje mato savo gyvenimo palengvinimą.

OSI — KGB!

Povilas Žumbakis "Drauge" (birželio 21) savo straipsnį antgalvuoja kaip kokį nors manifestą "Visi prieš OSI-KGB". Naujas "Draugo" skaitytojas be abejo nustebtų: kokia tai keista sudėtinė organizacija? OSI pilnas pavadinimas yra Office of Special Investigations (Specialių tyrinėjimų biuras) ir jis yra Amerikos Teisingumo departamento skyrius. Po rai-

dėmis KGB visi supranta Tarybų Sąjungos saugumo organus. Bet ko bendro turi tos dvi organizacijos? "Draugo" bendradarbis Žumbakis štai ką sako:

Daug buvo rašyta ir diskutuota mūsų spaudoje apie OSI (Department of Justice, Office of Special Investigations) veiklą. Kaip daugumai žinoma, OSI yra iškėlus JAV vardu visa eilę civilinių bylų lietuviams, latviams, estams, ukrainiečiams, rumunams ir kitiems. Bylose OSI reikalauja JAV pilietybės atėmimo [po 30-40 metų] ir deportacijos iš Jungtinių Amerikos Valstybių tų žmonių, kurie neva prisidėjo prie nacių veiklos antrojo pasaulinio karo metu.

Įsismaginę OSI agentai ir jų advokatai dabar kelia bylas ne tik prieš vadinamus nacių bendradarbius, bet net ir prieš tuos, kurie kaip nors priešinosi arba pasireiškė veikloje prieš sovietus [staijasi pasidariusius Jungtinių Amerikos Valstybių draugais].

Pamatę tokią didelę neteisę ir aiškia KGB ranką šių bylų eigioje, įvairūs asmenys sukruto, sujungė bendras jėgas ir pradėjo vieningą veiklą prieš šią OSI — KGB vedamą liniją.

Kas cituoja viršuje, pilna ir nesąmonių ir tikslaus melo. Žumbakis kalba apie tuos, kurie "neva prisidėjo prie nacių veiklos antrojo pasaulinio karo metu". Ar jis drįsta

sakyti, kad tikrų nacių kolaboratorių iš viso nebuvo? Juk visas pasaulis gerai žino dar ne taip jau tolimą istoriją, — kad kur tik naciai neokupavo svetimą šalį, jie bandė (ir įstengė!) susirasti jiems palankių gaivalų, oportunistų, išsigimėlių, išdavių. Vienur jų buvo daugiau, kitur mažiau: Danijoje gal mažiausia, bet jų buvo Prancūzijoje, Belgijoje, Lenkijoje, Pabaltijoje, Ukrainoje ir t. t. Net žydų getuose naciai susirado kolaboratorių ir agentų iš pačių žydų tarpo, įstengė įsteigti vietines policijas, jiems tarnaujančius saugumo organus . . .

Teisingumo departamento OSI skyrius be abejo yra toks pat konservatyvus kaip visas departamentas, veikias po prezidento Reagano administracijos priežiūra. Faktas, kad rinkdamas dokumentinę medžiagą apie tuos, kurie įtariamai kolaboravime su naciais ir dabar gyvena čia, OSI stengiasi gauti dokumentų iš Ukrainos, Bielorusijos, Lietuvos, Latvijos, Estijos lygiai kaip iš kitų kraštų, tikriausiai nereikia, kad OSI yra "pro-sovietinis", turi "bendrą liniją su KGB".

Jeigu tie visokie dešiniųjų lietuviškų srovių bendri komitetai laikytųsi kokios nors logikos (o gal ir išmintingės taktikos) jie skelbtų, kad nori padėti OSI tyrinėtojams surasti, kad iš tikro kaltas ir kas nekaltas. Bet kai jie įniršę prieš bet kokius tyrinėjimus, kai jie sumaišo OSI su KGB, kas gali tikėti jų rimtumui ir bešališkumui?

Kasdieninė Lietuva

Kaip Lietuvoje gyvena gausios šeimos? Apie vienos tokios šeimos gyvenimą vaizdžiai Lietuvos spaudoje aprašė šiaulietis Vytautas Juknys.

Sis persikraustymas nebuvo tolimas: iš tuo Karvelio gatvėje — į kitą toje pat gatvėje. Tačiau šios įkurtuvės Veronikos ir Antano Žukauskų šeima, auginančiai dešimt vaikų, buvo labai džiaugsmingos. Odos gаланterijos fabriko profsąjunginė organizacija daugiavaikai šeimai paskyrė iškart du butus, iš viso penkis kambarius.

Veronika Žukauskienė fabrike dirba nuo pat jaunystės, jau dvidešimt metų. Ji labai vertina savo įmonės kolektyvą, kuris ne kartą padėjo. Fabriko moterų tarybos pirmininkė A. Steponavičienė taip sako:

— Veronika Žukauskienė gera darbininkė, planuoto darbo normas įvykdė 140 procentų. Fabriko administracija, visuomeninės organizacijos ne kartą šią moterį yra apdovanojusios garbės raštais, jai suteikė veteranės vardą.

Darbdarysta mama moko ir savo vaikus. Vyresnįjį sūnų Sigitą, baigusį aštuonmetę, ji nusivedė pas save į fabriką. Dabar jis ten dirba, sykiu mokosi neakivaizdinės vidurinės mokyklos dešimtojoje klasėje. Snieguolė po aštuonių metų pat nuėjo dirbti į 37-ąją lopšeli-darželį šeimninke, bet mokslo irgi nemetė. Neakivaizdinės vidurinės mokyklos direktorė B. Vilimavičienė sako, kad pradžioje lyg ir bėgštavo, ar paugliai išlaikys nelengvą darbo ir mokymosi ritmą. Tačiau kol kas ir Sigitui, ir Snieguolei pedagogai jokių priekaištų neturi.

Kol vyresnieji dirba, mokosi, jaunesnieji — darželyje. Anot Veronikos, darželis jai padėjo išauginti visus vaikus. Už tris mažiausiusius

kas mėnesį socialinio aprūpinimo skyrius šeimai išmoka pašalpą po 35 rublius, už keturis vaikus, kol jiems suka aštuoneri, fabrikas kas mėnesį primoka po 12 rublių. Be to, vaikai mokykloje nemokamai gauna priešpiečius, vasarą — nemokamus keliapius ir pionierių stovyklas.

Ir mama, ir tėtis, kuris dirba su autogreideriu Kau- no specialioje kilnojamoje kolonoje, nepakenčia dykinėjimo, tinginystės.

— Tuoj susiras sau darbą, — paliepia vaikams.

O tu darbų visada marios.

Kas juos nusakys, kas išvardins visą namų apyvokos triušą! Sigitas ir Žydrūnas prižiūri namuose gyvosios gamtos kampeį, kur čilba kanarėlės ir papugėlės, akvariume blykčioja ryškiaspalvės žvelės. O Snieguolė šeimoje — dešinioji mamos ranka. Motina ramiai gali ir ilgiam laikui išeiti, išvažiuoti, nes žino, kad dukra puikiai susitvarkys namuose, paruoš valgi, prižiūrės mažuosius.

Beirut. — Yasis Arafato Fatah organizacija, kurią jis įkūrė 1965 m., vis labiau skęsta nesantaikoje. Jau antra savaitė, kai jo šalininkai kovoja su priešininkais Libane, Beksa regione.

Liepos 21 d. sukako 43 m., kai Lietuvoje atkurta Tarybų valdžia ir paskelbta Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika

Juozas BUIVYDO piešė

Nereikia laimės toli ieškoti

Kai iš skarotų pušynų unksmėje pasilėpusios Varėnos pasukame Valkininkų link, nenuvažiavus nė poros dešimčių kilometrų, šalia kelio sublojuoja nauji mūrai. Tai Krūminiai — "Tarybų Lietuvos" kolūkio centrinė gyvenvietė.

Vietos čia nepaprastai gražios. Ūkio laukais bėga sraunus Versekos upelis, mėlyną Džukijos dangų atspindi ketelės ežerų, tyvuliuojančių tarp melsvų šilų ir žalių beržynėlių.

Kartu su kolūkio pirmininku Stasiu Kačėnu nuvykstame į tolimiausią ūkio brigadą. Vasarą, kaip sakoma, kaime ir akmuo kruta. Keliais be perstojo zuja traktoriai, mašinos, gabenančios ir daržines šieną.

Didelis šis ūkis, vien arimų, keli tūkstančiai hektarų. Taigi, tokiems plotams nemažai reikia ir kvalifikuotų darbininkų, ir specialistų.

— Iš šalies nieko nelaukiame, — sako pirmininkas. — Patys užtektinai pasiruošiame ir mechanizatorių, ir zootechnikų, ir agronomų, kitokių kaimiškų specialybių žmonių. Beveik visi kolūkyje dirbantys 34 specialistai — mūsų žemdirbių vaikai.

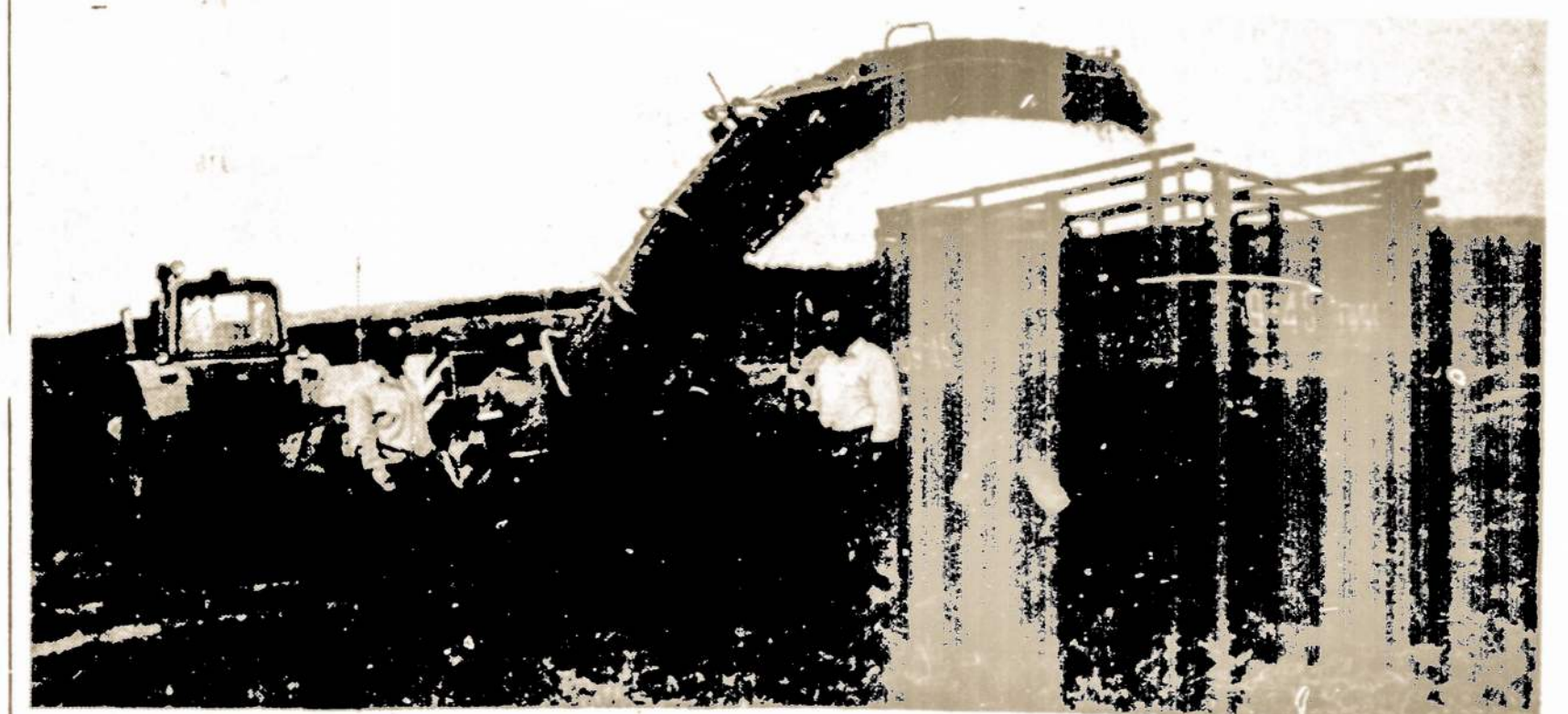
Kartu su pirmininku pasikviečiame "Tarybų Lietuvos" kolūkyje dirbančių žemdirbių amžiaus vidurki. Vėlgį susidūrėme su šiuo skaičiumi — 34. Vadinas, žmonės pačiame stiprume, jėgų sužydėjime. O taip yra todėl, kad jauni žmonės mielai įsikuria Krūminiuose. Čia jau yra beveik viskas, kas reika-

linga dabarties žemdirbiui. Ūkyje greta tradicinių, senovinių dūkiškų sodybų, sparciai dygsta nauji surenkamieji namai. Juose įsikuria jaunos šeimos. Net iš kitur atvažiuoja. Čia juos vilioja ne tik gamtos grožis, bet ir gerai sutvarkyta buitis, mechanizuota gamyba, net šiuolaikinė technika.

Priima kolūkis ir atvykusį, bet pirmiausia į savus žiūri. Šiuo metu dešimt vaikinių ir merginų su ūkio stipendijomis mokosi Lietuvos žemės ūkio ir Veterinarijos akademijose, įvairiuose technikuose. Ūkio veteranų Stakučių, Paškevičių, Pilukų vaikai liko tėvų darbo dirbti. Daugelis merginų, baigusios mokslus, irgi grįžta į gimtinę.

Jaunimui reikia pramogų, linksnumo. Kolūkio moterys rengia vakarones, rankdarbių parodas. Tradicinėmis visos apylinkės šventėmis tapo sėjėjų išleistuvės į laukus, piemenėlio šventė, kombainininkų sutiktuves . . . Žiemos mėnesiais, kai mažiau skubių darbų, žemdirbiai dažnai pakeliauja. Į įvairias Tarybų šalies respublikas, didelius miestus nuvyksta. Susitiktų su įdomiais žmonėmis, su grįžusiais iš tolimesnių kelionių žemdirbiais pakviečia viena geriausių Varėnos rajone Daržininkų biblioteka. Kultūros namuose veikia dramos ratelis, moterų ir vyrų ansambliai. Žodžiu, yra kur praleisti laisvalaikį ir jauniems, ir pagyvenusiems.

Dainius Ručinskas

Nuotraukoje: Grupė "Tarybų Lietuvos" kolūkio specialistų žiūri, kaip vyksta šienapjūtė Krūminių žaliosiose lankose. Autoriaus nuotrauka

MŪŠIS KURSO LANKE

Po Stalingrado mūšio, kuriame buvo sutriuškintos dvi vokiškųjų fašistų, dvi rumunų ir viena italų armijos (viso 100 divizijų), fašistinės Vokietijos — Tarybų Sąjungos fronto pietiniame sparne, vokiškieji fašistai buvo priversti pasitraukti nuo Volgos ir Tereko upių 600-700 km. į vakarus. 1943 m. kovo m. viduryje fronto konfigūracija Kursko rajone buvo panaši į lanką, juosiantį Kurską iš šiaurės, vakarų ir pietų. Tame lanko buvo sutelktos šešios Tarybinių ginkluotųjų pajėgų armijos, pasirodusios pulti ir išvaduoti Ukrainą.

Stalingrado ir vėlesnių 1942-43 m. žiemos mūšių metu fašistinės Vokietijos karinio bloko ginkluotosios pajėgos prarado daugiau kaip ketvirtį savo pajėgų: 1,5 milijono priešų karių žuvo, buvo sužeisti arba pateko į nelaisvę, buvo sunaikinta arba paimta apie 2 tūkst. tankų, virš 10 tūkst. artilerijos pabūklų ir minosvaizdžių, apie 2 tūkst. lėktuvų, virš 70 tūkst. automašinų.

Šitoks fašistinio bloko ginkluotųjų pajėgų pralaimėjimas sukrėtė visą Vokietiją ir jos sąjungininkus. Hitleris ir fašistinės Vokietijos ginkluotųjų pajėgų vadovybė ieškojo būdų, kaip sumažinti šio pralaimėjimo politines pasekmes, grąžinti prarastą fronto strateginę iniciatyvą ir atkurti Vokietijos pergalės karę perspektyvą. O šita buvo galima pasiekti tik įvykdžius 1943 m. pavasarį ir vasarą stambų puolimą, kurio metu būtų sunaikinta didelė Tarybinės Armijos grupuotė.

1943 m. kovo m. pabaigoje fašistinės Vokietijos — Tarybų Sąjungos fronte aktyvūs karo veiksmai apimto. Abi kariaujančios pusės stiprino savo gynybą, bet tuo pačiu metu telkė rezervus ir ruošėsi 1943 m. pavasario ir vasaros kampanijai. Suprantama kad ir vienai ir kitai kariaujančiai pusei buvo labai svarbu išaiškinti, ką numato priešas artimiausiu laiku, kokie jo planai 1943 m. pavasario ir vasaros kampanijoje.

Kaip vyko priešų planų išaiškinimas, labai vaizdžiai aprašė Tarybų Sąjungos maršalas G. Žukovas, tuo metu buvęs TSRS Vyriausiojo karo vado pavaduotoju ir per visas 1942-43 m. žiemos kautynės buvęs frontuose ir koordinavęs jų kovos veiksmus. Savo knygoje "Atsiminimai ir apmąstymai" jis rašė: "Mūsų frontų aviacija ir kariuomenės žvalgyba aktyviai žvalgė priešą. Todėl balandžio pradžioje jau turėjome pakankamai žinių apie priešų kariuomenės padėtį Oriolo, Sumų, Belgorodo ir Charkovo rajonuose. Kai išanalizavau šiuos duomenis, taip pat tuos, kuriuos pavyskauti iš didesnės karo veiksmų arenos, ir kai visa tai aptariau su Voronežo ir Centrinio frontų vadais, o paskui su Generalinio štabo viršininku A. Vasiljevskiu, pasiūniau Vyriausiajam šitokią pranešimą.

"Draugui Vasiljevui (J. Stalino pseudonimas), 1943 m. balandžio 8 d. 5 val. 30 min."

"Pranešu savo nuomonę apie galimus priešų veiksmus 1943 m. pavasarį ir vasarą, taip pat pasiūlymus dėl gynybinių kautynių artimiausiam laikotarpyje.

1. Priešas patyręs 1942-43 metų kampanijoje didelių nuostolių, matyt, nesugebės sudaryti iki pavasario didesnių rezervų... Turėdamas ribotus stambius rezervus,

priešas bus priverstas 1943 metų pavasarį ir vasarą pirmoje pusėje pulti siauresniu frontu ir spresti uždavinį tik etapais...

Atsižvelgdamas į šiuo metu esančias grupuotes prieš Centrinį, Voronežo ir Pietvakarių frontus, manau, kad pagrindines puolamasias operacijas priešas vykdys prieš šiuos tris frontus... (t. y. Kursko lanką).

5. Reikia tikėtis, kad priešas šiais metais didžiausias viltis puolamuose veiksmuose dės į savo tankų divizijas ir aviaciją, nes jo pėstininkai dabar daug blogiau parengti puolamiesiems veiksmams negu pernai...

Manau, kad netikslinga mūsų kariuomenei pereiti į puolimą artimiausiomis dienomis, norint priešą aplenkti. Bus geriau, jeigu mes išvarginsime priešą savo gynyba, išmušime jo tankus, o paskui, įvedę naujus rezervus ir perėję į bendrą puolimą, galutinai damušime pagrindinę priešų grupuotę. Konstantinovas (G. Žukovo pseudonimas!)"

Jau po karo, iš fašistinės Vokietijos trofejinį karinių dokumentų paaiškėjo, kokia įžvali buvo Tarybinės Armijos Vyriausioji vadovybė. Štai kas buvo pasakyta Hitlerio 1943 metų balandžio 15 dienos įsakyme:

"Fiurerio būstinė. 1943 m. balandžio 15 d. Visiškai slapta. Tik vadovybei".

"Aš nusprendžiau, kai tik leis oro sąlygos, įvykdyti puolimą "Citadelė", — pirmą puolimą šiais metais. Šiam puolimui teikiama lemiamas reikšmė. Jis turi baigtis greita ir lemiamas sėkmė. Puolimu turime perimti iniciatyvą visam šių metų pavasariui ir vasarai. Ryšium su tuo visas parengiamasis priemonės būtina įvykdyti nepaprastai kruopščiai ir energingai. Pagrindinių smūgių kryptyse reikia panaudoti geriausius junginius, geriausius ginklus, geriausius vadus ir labai daug šaudmenų. Kiekvienas vadas, kiekvienas eilinis privalo prisiminti, kad šis puolimas turi lemiamą reikšmę. Pergalė prie Kursko turi būti fakelas visam pasauliui.

Aš įsakau: 1. Puolimo tikslas yra sutelkti smūgiu, smogti ryžtingai ir vikriai vienos smogiemosios armijos pajėgomis iš Belgorodo rajono ir kitu — iš rajono esančio į pietus nuo Oriolo, koncentrinio puolimu apsupti prie Kursko esančią kariuomenę ir ją sunaikinti.

2. Būtinai: a) plačiai taikyti netikėtumų momentą ir žiūrėti, kad priešas pirmiausia nesužinotų puolimo pradžios...

Dabar net juokinga skaityti Hitlerio įsakymo žodžius, kad reikia "taikyti netikėtumų momentą", kada TSRS Vyriausiojo karo vado pavaduotojas Tarybų Sąjungos maršalas G. Žukovas numatė, ir net anksčiau pranešė Tarybų Sąjungos Vyriausiajam štabo vadovybei, būsimą Hitlerio sprendimą.

Tarybų Sąjungos maršalo G. Žukovo išvados ir pasiūlymai dėl karo veiksmų 1943 m. pavasarį ir vasarą buvo apsvaistyti Vyriausios karo vadovybės, ir padaryta išvada, jog būtina sudaryti tvirtą, giliai eselonuotą gynybą visose svarbiausiose kryptyse, pirmiausia Kursko lanko rajone.

Gynybos stiprinimo darbuose aktyviai dalyvavo ir 16-oji lietuviškoji šaulių divizija, užėmusi 1943 m. birželio 5 d. gynybos rajoną šiauriau gyvenvietės Maloarchangelskoje (80 km. piečiau

Oriolo), šiaurinėje Kursko lanko dalyje.

Per visą birželio mėn. divizija įtemptai dirbo stiprindama savo gynybą, ruošė dalinių vadus ir kovotojus kovai su priešų tankais, kasė gilius apkalus ir tranšėjas. Užnugarėje įrengė specialų mokymo lauką, kur mūsų kariai praeidavo išties kovos su priešų tankais mokymą, pratinosi nebijoti priešų tankų ir artimose kautynėse naikinti juos įvairiais šaulių prieštankiniais ginklais (prieštankiniais šautuvais, prieštankinėmis granatomis, bombomis su degalais).

Šitai ruošėsi sutikti priešą visus frontus. Naktį iš liepos 4 į 5 dieną mūsų kaimynų — 13-osios armijos štabas informavo, kad šiandien paimtas į nelaisvę beišminuojantis minų lauką prieš mūsų pozicijas prieš pioničius pranešė, jog priešų puolimas prasidės liepos 5 d. apie 3 val. ryto.

Apie 4 val. 20 min. aš, tuo metu 224 art. pulko vadas, išgirdau galingą motorų ūžimą. Išėjau iš savo sektylos blindazo pažiūrėti kas ūžia: tankai ar lėktuvai? Pažvelgęs į priešų pusę, danguje išvydau galybę priešų lėktuvų, kurie skrido mūsų 16-osios liet. šaulių divizijos pozicijų link. Po kelių minučių jie pradėjo bombarduoti mūsų pozicijas. Po bombardavimo prasidėjo priešų artilerijos ir minosvaizdžių ugnies antpuolis, ir 5 val. 30 min. priešų tankai ir pėstininkai pradėjo ataką. Visą liepos 5 d. mūsų ir kaimyninės 13-osios armijos bare vyko aršios kautynės. Vien tik 16 liet. šaulių divizijos bare per tą dieną mūsų pozicijas priešas atakavo 5 kartus, du kartus buvo išsiveržęs į mūsų gynybą, bet kontratakais buvo išmuštas. 167 šaulių pulko bare liepsnojantis priešų "Tigrai", o ore, tik virš mūsų divizijos pozicijų, mūsų aviacija numušė 12 priešų lėktuvų. Liepos 6 d. priešas vėl mėgino pulti liet. divizijos bare, bet visur buvo atmuštas. Iš paimtų į nelaisvę priešų kareivių (jų buvo paimta 19!), mes sužinojome, kad jų pulkas per dvi kautynių dienas neteko pusės savo karių.

13-osios armijos bare Ponių ir Olchovatkos rajonuose priešas puolė iki liepos 10 d., bet taip ir nepajėgė pralaužti 13-osios armijos gynybos, nors per tas kautynės prarado didelę dalį savo tankų ir karių. Jo jėgos buvo aiškiai išsekintos. Liepos 12-jame mes išgirdome milžinišką kononadą dešiniame mūsų 48-osios armijos sparne. Iš 48-osios armijos štabo mums pranešė, kad dešiniame mūsų armijos pradėjo pulti Tarybinės Armijos Briansko ir Vakarų frontai, kurių puolimo tikslas užimti Oriolą ir išeiti į užnugarį priešų grupuotė, puolusiai mūsų diviziją ir 13-ją armiją. To puolimo rezultatų laukti ilgai nereikėjo: priešas savo pajėgas, veikusias prieš mus ir 13-ąją armiją buvo priverstas parmesti prieš Briansko frontą, todėl liepos 15-17 d. 13-oji armija perėjo į kontrpuolimą, o liepos 23 d., perėjo į puolimą ir 16-oji liet. šaulių divizija. Per 20 dienų trukusį puolimą liet. divizija su kautynėmis praėjo 120 km., forsavo Neručio, Okos ir Kromos upes, išvadavo 60 gyvenviečių ir išėjo prie kaimo Litva (80 km. į pietvakarius nuo Oriolo). Čia ji buvo išvesta iš kautynių į Centrinio fronto rezervą. Už didvyriškumą gynybinėse kautynėse ir puolime Kursko lanko 2 tūkst. 16-osios liet.

šaulių divizijos karių buvo apdovanoti Tarybų Sąjungos ordinais, o dviem (eiliniam V. Jacenevičiui ir leit. V. Bernotėnui) buvo suteiktas Tarybų Sąjungos Didvyrio vardas. Divizija gavo Vyriausiojo karo vado, fronto ir armijos vadų padėką už sėkmingą kovos uždavinį vykdymą.

Tuo pačiu metu, kaip ir šiaurinėje Kursko lanko dalyje liepos 4 d. vokiškųjų fašistų armija, sutelkusi Belgorodo rajone (pietinėje Kursko lanko dalyje) 5 korpusus (iš jų — 3 tankų korpusus), taip pat pradėjo puolimą, siekdama užimti Kurską smūgiu iš pietų. Čia įvyko dar nuožmesnis mūšis, negu mūsų Centrinio fronto bare, nes priešas į puolimą metė virš 1,000 tankų. Jau pirmąją mūšio dieną priešas prarado apie 200 tankų ir 100 kovos lėktuvų, bet nežiūrint į nuostolius atkakliai veržėsi pirmyn. Tada į mūsų buvo įvestas Tarybinės Armijos vyriausios karo vadovybės rezervas: 5-ji gvardijos tankų armija, kuri smogė kontrsmūgiui ir prasiveržusią priešų grupuotę. 5-oji gvardijos tankų armija turėjo 800 tankų ir savaigiu pabūklų, o priešas — taip pat ne mažiau. Liepos 12 d. prie Prochorovkos įvyko didžiausias Didžiajame Tėvynės kare tankų mūšis, kuriame iš abiejų pusių dalyvavo viso apie 1600 tankų ir savaigiu pabūklų. 5-oji gv. tankų armija sutriuškino priešą: Jis neteko daugiau kaip 350 tankų ir apie 10 tūkst. karių užmuštais. Šiame tankų mūšyje priešų puolimas Belgorodo-Kursko kryptyje buvo palaužtas.

Tokiu būdu vokiškųjų fašistų puolimas Kursko lanko pietinėje dalyje taip pat žlugo. Mūšis Kursko lanko buvo vienas iš didžiausių Didžiojo Tėvynės karo, o ir viso Antrojo pasaulinio karo mūšių. Jame buvo sutriuškintos rinktinės, pačios galingiausios vokiškųjų fašistų armijos grupuotės. Tame mūšyje žuvo arba dingo be žinios apie 500 tūkst. fašistinės Vokietijos karių. Po mūšio Kursko lanko visam pasauliui tapo aišku, kad fašistinės Vokietijos — Tarybų Sąjungos kare įvyko esminis posūkis Tarybų Sąjungos naudai ir kad fašistinė Vokietija bus nugalėta.

Pergalė Kursko lanko parėngė dirvą tolesnėms Tarybinės Armijos plataus masto puolamosioms operacijoms įvykdyti ir išviti vokiškuosius fašistus iš Tarybų Sąjungos teritorijos, o paskui — iš Lenkijos, Čekoslovakijos, Vengrijos, Jugoslavijos, Rumunijos ir Bulgarijos teritorijos ir visiškai sunaikinti fašistinę Vokietiją.

P. Petronis
Dim art. gen. majoras, buv. 16-osios liet. šaulių divizijos artilerijos vadas

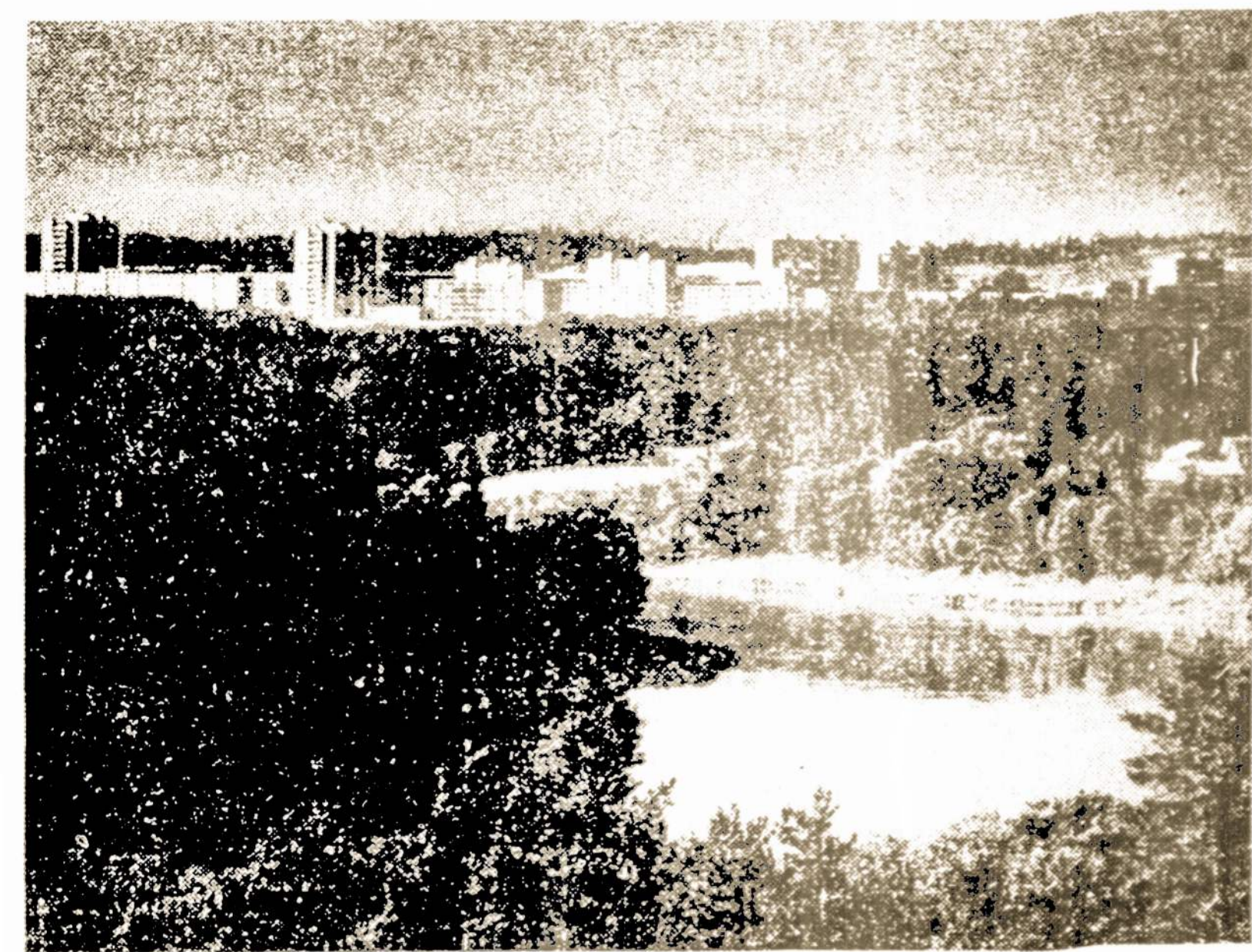
Kanadiečiai prieš JAV raketų bandymus

Ottawa. — Dvidešimt penkos visuomeninės organizacijos kreipėsi į Federalinį teismą, prašydamos uždrausti Amerikos branduolinių raketų bandymus, kurie Kanados teritorijoje prasidės ateinančių metų pradžioje. JAV tuo reikalu jau padarė susitarimą su Kanados vyriausybe, bet kanadiečiai sako, kad tokie bandymai pažeidžia šalies konstituciją ir sudaro grėsmę gyventojų gyvybei ir saugumui.

Neseniai prarastieji viešosios opinijos apklausinėjimai parodė, kad apie pusę Kanados gyventojų yra priešingi tokiems branduolinių raketų bandymams.

PAŽINKIME GIMTAJĄ KRAŠTĄ

GRAŽIAME NEMUNO VINGYJE...

Už Nemuno vingio — Alytus.

Z. Bulgakovo nuotr.

Zali pušynai, pramonės milžinų korpusai, daugiaaukščių namų kvartalai. Toks šiandien Alytus — miestas, įsikūręs gražiame Nemuno vingyje.

"Tris dalykus reikia žinoti apie žmogų: kaip jis gimė, kaip vedė, kaip mirė", — yra pasakęs tarybinis rašytojas Vasilijus Sukšinas. O ką reikia žinoti apie miestą, kad pažintum jį kaip žmogų?

Žiupsnelis istorijos

Alytaus gimtadienis — 1581 metų birželio 15 d. Tiesa, senose kronikose minima, kad jau XIV amžiuje Alytupio ir Nemuno santakose stovėjo stipri pilis, užkarda kryžiuočiams. Miestelis tuomet kūrėsi dešiniame Nemuno krante. 1581 metais išiesta "Lenkijos karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Stepono Batoro privilegija apie miesto teisių suteikimą Alytui". Šiame dokumente pažymėta, kad Alytui suteikiama teisė vystyti pramonę: "Statyti tinkamose vietose namus salkylo darymui, taip pat vasko lydymui su tam reikalingais malūnais ir visais kitais įrengimais". Pilkapiai ir pilikalniai liudija, kad žmogaus čia gyvenata jau neolito laikotarpiu. Vėliau Alytaus ir Mėrkines pilys gyne nuo kryžiuočių puolimų, pastojos įvairios kelių į pietų Lietuvą, Trakus, Vilnių.

Miestas prie Nemuno ne kartą liepsnojau sunkiliumi ir maistų ugnyse. Plėšė jį ir niokoją kryžiuočiai, stotėsi sau varnamius ir medžioklės centrus kunigaikščiai, dovanojo jį savo žmonoms ir didikams. Skaldė ir dalijo jį pusiau carai ir karaliai. Iki karinių metų Alytuje darė vėžimū asis, terpentinių, kanifolijos. Aplinkinių valstiečių išaugintas bulves perdirbdavo krakmolo įmonė.

Zmonių buitį tada niekam nerūpėjo. Kelionė į Kauną ir atgal kainavo tiek, kiek centneris rugių. Apskrities ligoninėje dirbo šeši gydytojai, o vienintelė gimnazija baigė puspenkto šimto mokslėivių.

Kraštotyros muziejus eksponatų byloja apie „Iskros“ kelių į šį Dzūkijos kraštą, apie Spalio lėdų atgarsius aplinkėse, apie alytiškių ryšius su Vilniaus komunistais. 1919 m. mieste buvo sudarytas revoliucinis komitetas, pasiskelbta Tarybų valdžia, kurią paskendino kraujingų lenkų ir vokiečių okupantai. Buržuazijos valdymo metais Alytus buvo apskrities centras. Čia veikė pagrindinis LKP komitetas, kuriam vadovavo Antanas Snieckus. Veikė komjaunimo ir Lietuvos raudonosios pagalbos organizacijų kuopelės. Nelegali darba dirbo įžymūs revoliucinio pagrindo dalyviai B. Pušinis, J. Stimburs, T. Tamulevičius. Jų organizuotaisi žmonės daly-

vavo demonstracijose ir streikuose, reikalavo duonos, laisvės, aštuonių valandų darbo dienos.

Kovą apvainikavo 1940-ųjų metų pergalė. Tada Alytuje, kaip ir visoje Lietuvoje, buvo atkurta Tarybų valdžia. Bet laisvės dienos truko neligai...

Kraujas, kartuvės, vergovė

1941 metais jau pirmomis karo dienomis griuvėsiai pavirto ištisos gatvės, fašistai sunaikino 60 procentų miesto pastatų. Trečią karo dieną, tebesimikstant griuvėsiams, okupantai sušaudė 43 Lelijų gatvės gyventojus. Sekančią dieną — dar 350 miesto vyrų. Įsigaliojo žveriskasis „įstatymas": už vieną eilinio vokiečio galvą 100, už karininko — 150 lavyvų.

Zalios, ramios Alytaus apylinkės okupacijos metais pavirto kapinynu. Čia suguldyta apie 100 tūkstančių žmonių. Gražiausia alytiškių polisaivietė Vidgirių miška — fašistai pavertė tarybinį karo belaisvių stovyklą masinių žudynių vieta. Į atplido kova pakilo ne tik komunistai, komjauniniai. Alytiškiai nekada nežūmė žmonių, kurie nežmoniško teroro sąlygomis liko taurūs ir dasūs.

Kuklūs dzūkėlis P. Vyšniauskas okupacijos metais dirbo Alytaus koncentracijos stovykloje šiuoklių vežiku. Plyšiojo širdis matant iškankintus kalinių veidus. Ir kilo jam mintis apgauti sargybinius. Šiuoklių dėžėje jis išvežė iš stovyklos tarybinio partizano žmogą Fainą Tarasenką, slėpė jį ir maitino daugiau kaip metus. Rizikuodamas gyvybe, jis su savo negudriu transportu iš to pragaros išvežė dešimtis tarybinių žmonių.

Zmoniskumo, širdies gerumo stiprybė buvo labai reikalinga rūšios kovos metais. Uliskijos kaimo gyventojas Izidorius Daugėla savo namuose slėpė pabėgusį iš koncentracijos stovyklos tarybinį karininką

Nikolajų Grigorovą, sirgusį šiltine. Beslaugydamas jį užsikrėtė ir mirė Izidoriaus žmona, bet Daugėla kario nepalikio. Nikolajus pasveiko, sulaukę Tarybinės Armijos ir vėl įsiūnė į kovotojų gretas.

Sešių vaikų tėvas Petras Daugirdas iš bombų sugriauto namo griuvėsiai ištraukė žuvusio kario ukrainiečio Imšeneckio sunų, išaugino lišmoke.

Alytaus koncentracijos stovykloje fašistai sunaikino 35000 žmonių. Nužudyta ir nukankinta tūkstančiai tarybinių partizanų, jų rūsinių, kitų nekaltų žmonių. Ir visgi fašistams degė žemė po kojomis. „Dainavos partizano", „Sarıno" būriai nuginokudavo buržuazinių nacionalistų savisaugos būrius Ryliskiuose, Vabalčiuose. Nemunaityje, Liepsnojo hilerininkų barakai, griuvo tiltai. Lengioje kovoje daug Alytaus krašto vyrų padėjo galvą. Jų atminimą saugo Alytaus gatvių pavadinimai. Mąknūnuose atidengtas memorialinis akmuo, Subartonių miške atstatytos partizanų žemės.

Įžengęs į penktą šimtmetį

Didelis, modernus, gražus Alytus, neseniai atšventęs 400 metų jubiliejų. Tautų draugystės, žmonių talento ir darbštumo išpuoselėtas seniai peržengė Dzūkijos vartelius. Alytaus pramonės produkcija keliauja į visas tarybines respublikas ir 15 užsienio šalių. Čia išaugo nauji mikrorajonai su poetiškais Dainavos, Putnų, Vidgirių pavadinimais. Juose — dešimtys kultūros, švietimo, sveikatos apsaugos, prekybos ir būtinio aptarnavimo įstaigų, poilsio centrų. Čia Alytaus architektai sumaniai derina miestoto patogumus ir gamtos dovanotą grožį. Prie buvusius užmiečio sodelių glaudžiasi vaikų darželių pastatai, tvenkiniuose išdidi pora gulbių augina dešimti jauniklių... Zalios vejos, erdvė greta pramonės gigantų.

O kas negirdėjo apie Alytaus apylinkių gamtos turis ir grožį. Pūnis miskas, Paukščių karalystė — Zuvintas. Čia išsididai vaikšto taurieji elniai, briedžių šeimos. Nemuno intakuose — bebrų kolonijos. Piliakalniai, ežerai, ežerėliai. Vėtrų ir audrų aplaužyta, didingą ir aukštą Jurgiško kaimą siūdoja Pakaruoklių (kartučių) pušis. Tai gamtos paminklas, ant šakų sūpavęs pakartus dzūkų, 1863 metų sukilimo prieš baudžiavą dalyvių. Alytaus kraštas — garsių dainininkų, šokėjų, muzikantų, kūrėtojų, darbščiu kolūkiečių žemė.

Zalios Nemuno vingis, gražiai apjuosęs Alytų — erdvą, jauną, augantį, žvelgiantį į ateitį miestą.

S. MOCKUVIENE
"Valstiečių Laikraštis"

Alytus skaičiais

Miestas užima 33,5 kvadratinį kilometrą, gyventojų — 63,7 tūkst. Mieste 17 pramonės įmonių. Per metus pagaminama: šaldytuvų — 279 tūkst., medvilnės verpalų — 15470 tonų, audinių — 99057 tūkst. metrų. Pasivaivama: 175,8 tūkst. paltų, 227,6 tūkst. paildinių, 210,6 tūkst. suknelių. Iš Alytaus iškeliauja per metus 13104 skaidlimo mašinos, 1161 komplektas surinkamųjų namų. Miesto gyvenamasis plotas per metus padidėja 30 tūkstančių kv. metrų. Dešimtyje vidurinių mokyklų mokosi 11387 alytiškių vaikai. Sveikatos sargyboje būd 295 medikai. Numatomai iki 2000-ųjų metų Alytuje gyvens 100 tūkstančių žmonių.

AKIRATIS

"Laikas ir įvykiai"

Nuo Volgos iki Berlyno

Partizanas iš „Keršytojo“ būrio

Liepos 16-ąją Algirdui Glovackui būtų šėlisdešimt. Komunistas, Didžiojo Tėvynės karo partizanas šio garbingo jubiliejaus nesulaukė. Mirė jis iš lėšų iš draugų tarpo, kai jam šio tik keturiasdešimt ketvirtį. Bet ir per tokį trumpą gyvenimą A. Glovackas nuėjo garbingą kelią.

Pažangiai nusiteikęs Juozo Glovacko šeimoje [jis buvo persekiojamas už pažangią veiklą, pašalinamas iš mokytojų auge trys sūnūs — Algirdas, Vytautas, Jonas — trys būsimi komunistai].

Algirdas Tarybų valdžią Lietuvoje sutiko besimokydamas amatų mokykloje, kur įstojo į komjaunimą. Hitlerininkams okupavus Lietuvą, 1941 metų pabaigoje jis drauge su raseiniu komjaunuoliu Eugenijumi Grubliu sužemė ryšius su Jonu Teišersku, Gene Staškevičiumi, Kostu Jevsevičium bei kitais komjaunuoliais, kurie jau buvo organizavę antifašistinę pogrindį.

Algirdas Glovackas vienas pirmųjų stojo į „Keršytojo“ partizanų būrį, narsiai kovėsi prieš hitlerininkus ir jų talkininkus — lietuviškuosius buržuazinius nacionalistus. Buvo sužeistas, sulaukęs įkalintą Praveniškių lageryje, vėžant į Vokietiją pabėgo, grįžo į partizanų būrį ir kovojo iki pat Tarybų Lietuvos išvadavimo.

A. Glovacko kovos nuopelnai buvo pažymėti Raudonos žvaigždės ordinu, medaliais.

Pokario metais Algirdas Glovackas dirbo komjaunimo, partinį darbą Ukmergės, Vilkaviškio, Kauno, Raseinių, Kelmės rajonuose. 1967 m. gegužės 27 d. Algirdas Glovackas staiga mirė. Palaidotas Raseinių karių kapinėse. Narsaus partizano vardu pavadinta Raseinių rajono Pašatūnio aštuonmetės mokyklos pionierių draugovė.

Čia spausdinami buvusio „Keršytojo“ partizanų būrio kovotojų prisiminimai kaip tik ir skirti Algirdui Glovackui atminti.

1941 metų rudenį į Raseinių pogrindį atėjo Algirdas Glovackas. 1942 metų pavasarį jis su kitais pogrindininkais tiesiogiai organizavo pirmą partizanų grupę apskrityje, kuriai iš pradžių vadovavo A. Smarkalovas, vėliau M. Šunakvičius, o po to F. Byčkovas. Nuo grupės įkūrimo iki 1944 metų rugpjūčio 10-osios, tai yra iki tos dienos, kai partizanai susijungė su Tarybinės Armijos dalimis, A. Glovackas kovojo jos sudėtyje.

Mums, buvusiems pogrindininkams, vėliau partizanams, dažnai drauge su Algirdu Glovacku tekdavo kautis su hitleriniais okupantais ir jų pakalikais — lietuvių buržuazinių nacionalistais. Prisimename pirmuosius pogrindžio žingsnius, pirmas partizanų grupės, pereitusios į „Keršytojo“ partizanų būrį, operacijas.

A. Glovackas buvo nenulstantis, energingas ir iki širdies gėlių atsidavęs Komunistų partijai ir savajai liaudžiai kovojantis. Kartu su kitais pogrindininkais ir partizanais jis padėjo Jonui Zikui kurti partizanų grupę, kuri vėliau buvo pavadinta Juozo komjaunuolio partizano Zapolskio vardu.

Algirdas visados būdavo tvarkingas, linkęs, kupinas jūmoro, drausmingas, sumanus ir drąsus. Jam tiesiogiai dalyvaujant nuėmė nuo bėglio aštuoni prieš geležinkelio ešeloni su kareiviais ir hitlerininkų karine technika, sunaikino šešios įvairios automatinės, sutriukintos dvi geležinkelio apsaugos įgulos, sunaikinta naftos bazė netoli Radvilų, atlikta daug kitų kovinių operacijų.

1943 metų naktį į liapos 7-ąją partizanai A. Glovackas ir A. Smarkalovas dviese įsiveržė į Batakių geležinkelio stoties (Tauragės rajone) įgulos patalpas ir ją sunaikino.

1943 metų rugpjūčio pabaigoje, nors ir turėjo kairių nuostolių, mūsų partizanų grupė kiekviškai išaugo. Todėl netrukus ji buvo padalyta į dvi savarankiškas partizanų grupes. Vienos vadu buvo paskirtas A. Smarkalovas. Jos sudėtyje buvo ir A. Glovackas.

1943 metų lapkričio 12 dieną iš trijų partizanų grupių, kurioms vadovavo F. Byčkovas, A. Smarkalovas ir K. Babonas, buvo sudarytas „Keršytojo“ partizanų būrys, o Zapolskio grupė veikė savarankiškai.

1943 metų lapkričio pabaigoje Raseiniuose buvo įkurti partijos ir komjaunimo apskrities pogrindiniai komitetai. A. Glovackas buvo išrinktas Lietuvos LKJS apskrities pogrindinio komiteto biuro nariu.

1944 metų pavasarį Tauragės rajone organizuota dar viena partizanų grupė, kuri buvo įtraukta į „Keršytojo“ partizanų būrio sudėtį. Už tai, kad ji buvo įkurta, didelis nuopelnas tenka A. Glovackui.

1944 metų kovo pirmomis dienomis A. Smarkalovo partizanai atliko kovinę operaciją geležinkelio. Fašistinių baudėjų persekiojami, jie laikinai pasitraukė į F. Byčkovo partizanų grupės veiksmų teritoriją. Čia naktį į kovo 5-ąją, pereinant viškelį netoli Vadišio miestelio (Jurbarko rajonas), buvo sunkiai sužeistas A. Glovackas. Drąsus partizanas gabenamas gydyti į mūsų kovų draugės Felicijos Trakimienės, tuo metu gyvenusios Žagarės kaime, namus.

Kovo 17 dieną fašistai sučiupo A. Glovacką, suėmė ir F. Trakimienę. Tai buvo skaudi netektis.

1944 metų birželį hitlerininkai vežė kalinius iš Praveniškių koncentracijos stovyklos į Vokietiją. Tarp jų buvo

ir A. Glovackas. Prie Kybartų, išlaužęs vagono grindis, jis pabėgo. Sunkiai bepajėdamas, pasiremsčiuodamas lazde, laukais ir miškais ėjo Jurbarko link.

Staiga prieaušio migloje kelią jam pastojė Nemunas. Jėgos baigia sekti. Ką daryti?

Ant kranto jis rado nedidelį rąstą ir, įsikibęs jo, vargais negalais perplaukė plačią upę. Partizanų būstinėje Ervriko miške Algirdas susitiko su F. Byčkovo grupės kovotojais ir iki susijungimo su Tarybinės Armijos dalimis buvo jos sudėtyje.

Nelengvi buvo pogrindžio metai, partizano teikai ir nemigo naktys tolimame priešo užnugaryje, tekę Algirdo Glovacko daliai.

Kiek reikėjo vyriškumo, drąsos ir įsitikinimo, norint rūšiaisiais 1941 metais įkvėpti žmonėms tikėjimą mūsų idėjų teisingumu, kelti tėvyniui kovai su fašistiniais niekšais ir jų parankiniais — lietuvių buržuazinių nacionalistais. Sukandus dantis, nušalusiose rankose spaudžiant ginklą, įnirtingai kautis su fašistais ir jų talkininkais, prarandant ištikimybės kovos draugus. Kovoti kairiai ilgiau be duonos kąsnio ir vandens lašo. Ir ne tik birsti per pelkes ir upes, kai ledinis vanduo plieniniu lanku kausto visą kūną, kas akimirka tykoja prieš kulką, bet ir miegoti lauke, ant sniego, po miline arba palapinsiauste, priėjusia prie žemės.

Aktyvų pogrindininką ir drąsų partizaną pažinojo Raseinių, Jurbarko, Tauragės, Silalės ir Kelmės rajonų gyventojai. Daugelis jų žinojo, kad jis vardu Vytautas. Toks buvo jo slapyvardis.

Gyvenimas blaškė jį daugelio rajonų keliais keletais. Algirdui ne kartą teko akis į akį sutikti mirtį. Savo praktiku ir krauju šlakstė jis gimtinės žemę. Sunki buvo kovos, kančių ir negandų našta.

Kiek kantrybės, ištvermės, dvasinių ir fizinių jėgų reikėjo, kad nepalūžtų fardamos nuo fašistų ir jų padalinių smūgių. Šitaip A. Glovackas buvo tirdomas Raseinių kaime, Kauno IX forte, Praveniškių koncentracijos stovykloje. Mušamas netekdavo sąmonės, bet fašistai neišgavo iš jo nė vieno žodžio apie pogrindį ir partizanus.

Sunkūs išmėginimai teko A. Glovacko daliai. Jis iki dugno išgėrė karčių kovos su priešais, hitlerininkų budelių ir jų parankinių žiaurumo taure. Bet nebuvo akimirkos, kad Algirdas pabūgtų sunkumų. Jis buvo nepalaužiamas dvasios ir karštos širdies, niekad neišėjo lengvų kelių ir nepašė nuolatų jo jaunumui, nesudrebėjo ir mirtino pavojaus akivaizdoje.

A. Glovackas narsiai pakėlė visus sunkumus ir negandas. Beribė meilė Tarybinei tėvynei ir ari neapykanta jos priešams stiprino, grūdino jo valią ir lemtingo išmėginimo valandą teikė ištvermės.

Mums, Raseinių pogrindžio nariams ir „Keršytojo“ partizanų būrio kovotojams, Algirdas Glovackas visados gyvas, jaunas, energingas ir tyras kaip krištolas.

Genovaitė BAUMILIENĖ,
Flodoras BYČKOVAS,
Kostas JEVEICIKAS,
Jonas SAVICKAS

Buvę „Keršytojo“ partizanų būrio kovotojai

Trumpai

Lisbon. — Netoliese esančio Lisnave uosto laivų statybos darbininkai jau ketvirtas mėnuo streikuoja. Jie kasdien atvyksta į darbą, bet nieko nedirba. Jie taip protestuoja prieš vyriausybės sprendimą sugrąžinti laivų statyklą buvusiems savininkams. Darbininkai nenori prarasti savo teisių, kurias jų unija buvo iškovojusi. Dabar visame statyklos rajone tvarką palaiko pati unija, žiurėdama, kad nebūtų kokių iššokimų ir nebūtų padaryta žalos įrengimams. Šioje statykloje dirba 7,000 darbininkų. Statykla yra viena didžiausių Europoje.

New York. — JAV Komunistų partijos Centro Komitetas pasveikino Kubos komunistus ryšium su Kubos nacionaline švente, minint 30 metų sukaktį nuo didvyriško Moncados kareivinių šturmo. Amerikos komunistai pareiškė savo solidarumą su Kubos tauta ir kitomis Lotynų Amerikos tautomis, siekiančiomis išlaikyti savo suverenines teises.

Winnipeg, Manitoba. — Vietinė arkideceja pranešė, kad popiežius Jonas Paulius II trijų dienų vizitui atvyks į Kanadą ateinančių metų rugsėjo mėnesį. Lankysis Winnipege, Edmontone ir Vancouveryje.

Havana. — Kubos prez. Fidel Castro, kalbėdamas su Amerikos korespondentais Kubos 30 metų tautinės šventės proga, pareiškė, kad jis atšauks savo karinius patarėjus iš Nikaragvos, jeigu JAV atšauks savo patarėjus iš Salvadoro ir nutrauks pagalbą Nikaragvos antikomunistams, kurie nori nuversti sandinistų valdžią.

KAIP IŠVENGTI
CUKURNIO
DIABETO

Cukrinis diabetas — sunki medžiagų apykaitos liga. Jis dažnai prasideda netikėtai. Kartais pirmieji ligos požymiai būna troškulys, padidėjęs šlapinimasis, kartais furunkuliozė, įvairūs odos grybeliai, niežulys, ypač lytinių organų ir pažastų. Todėl pajutus tokius simptomus, reikia nedelsiant kreiptis į gydytoją.

Liga gali prasidėti ir audringai. Tais atvejais ligonis per kelias valandas ar dienas tampa apatiškas, mieguistas, iš burnos sklinda acetono kvapas, pykina, vemta, kartais skauda pilvą. Toks ligonis daug geria, dažnai šlapinasi. Jei liga progresuoja, gali netekti sąmonės — atsiranda diabetinė koma.

Cukrinis diabetas labai paplitusi liga: pagal mirtingumą, po širdies ir kraujagyslių ligų bei vėžio, kai kuriose šalyse užima trečią vietą. Šiuo metu pasaulyje apie 30 milijonų žmonių serga aiškiu cukriniu diabetu ir dar daugiau — slaptomis jo formomis. Kas 10–12 metų daugelyje pasaulio šalių sergančiųjų šia liga žmonių skaičius padvigubėja. Nemažai tokių ligonių yra ir mūsų respublikoje. Jei sergantis diabetu žmogus nesilaiko dietos bei gydytojų nurodymų, jam išsivysto daug komplikacijų, iš kurių bene svarbiausios — širdies ir kraujagyslių sistemos pakenkimas: nukentė širdis, inkstai, akys, kepenys, nervų sistema ir kiti organai.

Ar galima sėkmingai kovoti su šia liga? Taip! Kol žmogus dar sveikas, apie 90 atvejų cukrinio diabeto galima išvengti, žinoma, jei to nuosekliai ir ryžtingai sieksime. Susirgus visškai išsigydyti nuo šios ligos jau nebegalima.

Apie 25% žmonių turi rizikos faktorius susirgti cukriniu diabetu. Vadinasi, kas ketvirtas žmogus gali susirgti šia liga. O vis dėlto praktiškai taip nėra, nes nėra nė vieno absoliutaus rizikos faktoriaus, kurį būtų galima laikyti tikrai ir vienintelio cukrinio diabeto priežastimi. Šia liga sukelia ne vienas kuris nors rizikos faktorius, o įvairių jų derinys. Žinant labiausiai pavojingus derinius, galima sėkmingai kovoti su jais, tuo pačiu su cukriniu diabetu.

Didelį vaidmenį čia vaidina paveldimi genetiniai rizikos faktoriai. Pa-

stebėta, kad šeimose, kuriose yra sergančiųjų cukriniu diabetu, ši liga keletą kartų dažnesnė, negu šiuo požiūriu sveikose šeimose. Jei abu tėvai serga cukriniu diabetu, jų vaikui susirgti šia liga yra 3 kartus didesnė tikimybė nei tuomet, kai šia liga serga tik vienas tėvų.

Vienas svarbiausių rizikos faktorių — nutukimas. Yra keletas nutukimo formų, tačiau dažniausiai pasitaikanti sukelia nesakingą mitybą. Iki 90% sergančiųjų cukriniu diabetu yra nutukę. O nutukusieji iki 10 kartų dažniau serga cukriniu diabetu, lyginant su normalios kūno masės asmenimis. Šiuo metu yra pakankamai duomenų, įrodančių, kad asmenys, kurių kūno masė didesnė už normalią, daugiau nei 30%, per 25 metus beveik visi suserga cukriniu diabetu. Nutukusių ir mirtinumas didesnis. Ypač daug nutukusių anksčiau miršta nuo širdies ir kraujagyslių sistemos ir kitokių ligų.

Kova prieš nutukimą kartu yra kova ir prieš cukrinį diabetą. Žymiai paprasčiau ir lengviau yra išvengti nutukimo, nei nuo jo gydytis. Jei žmogus laikosi gyvenimo ritmo, taisyklingai maitinasi, netunka, tai net turėdamas paveldimą rizikos faktorių cukriniu diabetu, šios ligos gali išvengti. Ne tik persivalgymas, bet ir besalkis alkoholio vartojimas, rūkymas taip pat yra rimti cukrinio diabeto rizikos faktoriai. Alkoholis turi daug kalorijų, tačiau jos menkavertės, nes nepatenkina organizmo ištelių mitybinių poreikių. Be to, alkoholis sutrikdo normalius medžiagų apykaitos procesus organizme ir pamažu žlungdo žmogų tiek psichškai, tiek fiziškai.

Cukrus yra vertingas maisto produktas. Iš jo susidaro glikogenas, kuris reikalingas širdies raumens, galvos smegenų, kepenų ir kitų organų mitybai. Tačiau besalkis jo vartojimas, ypač jei gyvenimo būdas nejudrus, yra kenksmingas, nes išsekina kasą, nuo jo tunkama ir galima susirgti diabetu.

Cukrinį diabetą gali sukelti ir įvairios psichinės traumos, besalkis ir ilgalaikis kalbų kūrų medikamentų (glukokortikoidų, chlortiazido darinų, preparatų, apsaugančių nuo nėsūmo ir kt.) vartojimas, kai kurios ligos, ypač virusinės, ir daugelis kitų faktorių.

Norint išvengti cukrinio diabeto, būtina taisyklingai maitintis ir sveikai gyventi. Venkime nutukimo, jei kūno masė per didelė, mažinkime ją. Mažiau valgykite saldumynų, venkite alkoholio, nerūkykite. Be gydytojo nurodymo nevartokime jokių medikamentų, būkime fiziškai aktyvūs.

Doc. A. NORKUS

„Tarybinė Moteris“

IŠ „VARPO“ ISTORIJS

Šiame name [centre, kairėje pusėje] 1888 m. birželio 29 d. įvyko slapto susirinkimas ir buvo nutarta leisti „Varpą“.

V. Gulmano nuotr.

pamatę, kad žurnalas propaguoja religinę pasaulėžiūrą, nuolankumą caro valdžiai, nutraukė ryšius, prisidėdami prie varpininkų. Tuo būdu „Sviesa“, nesuvaidinusi didesnio vaidmens ir netekusi būrio gabių publicistų, 1890 m. sustojo. 1889 m. spalio 22 d. pasirodžiusi Tilžėje „Žemaičių ir Lietuvos Apžvalga“ taip pat neatatiko laiko reikalavimams. Todėl, laisškai susitarę, 1888 metų birželio 29 d. į Marijampolės suvažiavimą iš Varšuvos V. Kudirka ir J. Kaukas, iš Maskvos P. Leonas ir K. Grinys, taip pat vietinius mokytojas V. Palukaitis ir kiti. Suvažiavimas vyko slapta, buvo Amsterdamo name (dabartinės I. Černiachovskio ir K. Poželos sankryžoje. Šis namas karo metu buvo subombarduotas, o jo vietoje pastatyta dabartinis paštas.)

Klausimų buvo nemažai. Toks svarbus klausimas, kaip lešos, galutinai nebuvo išspręstas, nes, kaip rašo šio suvažiavimo dalyvis P. Leonas, „niekas nenurodė lešų prie varpininkų. Tuo būdu „Sviesa“, nesuvaidinusi didesnio vaidmens ir netekusi būrio gabių publicistų, 1890 m. sustojo. 1889 m. spalio 22 d. pasirodžiusi Tilžėje „Žemaičių ir Lietuvos Apžvalga“ taip pat neatatiko laiko reikalavimams. Todėl, laisškai susitarę, 1888 metų birželio 29 d. į Marijampolės suvažiavimą iš Varšuvos V. Kudirka ir J. Kaukas, iš Maskvos P. Leonas ir K. Grinys, taip pat vietinius mokytojas V. Palukaitis ir kiti. Suvažiavimas vyko slapta, buvo Amsterdamo name (dabartinės I. Černiachovskio ir K. Poželos sankryžoje. Šis namas karo metu buvo subombarduotas, o jo vietoje pastatyta dabartinis paštas.)

kaip lešos, galutinai nebuvo išspręstas, nes, kaip rašo šio suvažiavimo dalyvis P. Leonas, „niekas nenurodė lešų prie varpininkų. Tuo būdu „Sviesa“, nesuvaidinusi didesnio vaidmens ir netekusi būrio gabių publicistų, 1890 m. sustojo. 1889 m. spalio 22 d. pasirodžiusi Tilžėje „Žemaičių ir Lietuvos Apžvalga“ taip pat neatatiko laiko reikalavimams. Todėl, laisškai susitarę, 1888 metų birželio 29 d. į Marijampolės suvažiavimą iš Varšuvos V. Kudirka ir J. Kaukas, iš Maskvos P. Leonas ir K. Grinys, taip pat vietinius mokytojas V. Palukaitis ir kiti. Suvažiavimas vyko slapta, buvo Amsterdamo name (dabartinės I. Černiachovskio ir K. Poželos sankryžoje. Šis namas karo metu buvo subombarduotas, o jo vietoje pastatyta dabartinis paštas.)

Klausimų buvo nemažai. Toks svarbus klausimas, kaip lešos, galutinai nebuvo išspręstas, nes, kaip rašo šio suvažiavimo dalyvis P. Leonas, „niekas nenurodė lešų prie varpininkų. Tuo būdu „Sviesa“, nesuvaidinusi didesnio vaidmens ir netekusi būrio gabių publicistų, 1890 m. sustojo. 1889 m. spalio 22 d. pasirodžiusi Tilžėje „Žemaičių ir Lietuvos Apžvalga“ taip pat neatatiko laiko reikalavimams. Todėl, laisškai susitarę, 1888 metų birželio 29 d. į Marijampolės suvažiavimą iš Varšuvos V. Kudirka ir J. Kaukas, iš Maskvos P. Leonas ir K. Grinys, taip pat vietinius mokytojas V. Palukaitis ir kiti. Suvažiavimas vyko slapta, buvo Amsterdamo name (dabartinės I. Černiachovskio ir K. Poželos sankryžoje. Šis namas karo metu buvo subombarduotas, o jo vietoje pastatyta dabartinis paštas.)

Suvažiavime iškilo ir laikraštinės kalbos klausimas, kokios tarmės laikytis. Čia buvo pritarta P. Kriauciūno patarimams bendrinės kalbos norminimo klausimais. Taip pat nutarta atsakyti lenkiškos rašybos ir prisilaikyti F. Kuršaičio gramatikos. Šio nutarimo reikšmė labai didelė: bendrinės kalbos pagrindu buvo paimta vakariečių aukštųjų tarmė.

Kadangi visų klausimų iš karto išspręsti nepavyko, buvo nutarta, kad V. Kudirka su P. Leonu visus rūpimus klausimus išspręs laisškai. Viską suderinus, 1889 m. sausio 20 d. pasirodė pirmas „Varpo“ numeris.

Šiam istoriniam momentui atminti, 1928 metais buvo įmūryta memorialinė lenta, pernai, kraštotyrininkų apdairumo dėka surasta ir perduota Kapsuko kraštotyros muziejui.

V. Gulmanas

KANADOS ŽINIOS

SKIRIU
Atminčiai
savo žmonos Olgos

Ant nesenai supulto kapo
Dedu tau rožės žiedėli.
Tos rožės, kurią tu sodinai
Laistei, mylėjai, auginai.

Kad ji nenuvystų taip greitai,
Paliesiu blakstienų rasi,
Prisegsiu šilkinę kukardą.
Su užrašu—tavo vardu.

Ir galvą nulenkęs čia stoviu.
Turėčiau tau daug pasakyti,
Bet viską čia glosto kapinių tyla.
Tik verkia nuliūdusi siela.

P. Yoneliūnas
St. Catharines, Ont., Canada

Pakilo JAV doleris

New York. — JAV doleris staiga pašoko namie ir užsienyje, ypač Prancūzijos franko nenaudai. Už vieną dol. pereitą savaitę mokėjo net daugiau kaip aštuonis frankus. Tuo tarpu tas pats JAV doleris 1978 m. duodavo 3.98 arba 4 frankus. Taip pat nukrito ir Fed. Vokietijos D-markė, britų svaras, o ypač italų lyra.

Spauda rašo, kad dabar amerikiečiams keliauti į užjurius esą daug lengviau negu anksčiau ir todėl jie būriais veržiasi keliauti, kad net pasų išdavimo įstaigose susidarytų ilgiausios eilės. New Yorke vienu laikotarpiu buvusi poros tūkstančių minia prie Passport Agency patalpų Penktojoje Avenue.

Washington. — Kalbėdamas American Bar Association konvencijoje, prez. Reagan kritikavo savo oponentus, tardamas, kad civilinių ir moterų teisių srityje jo administracijos laikais pasiekta nepalyginamai daugiau nei kurių kitų.

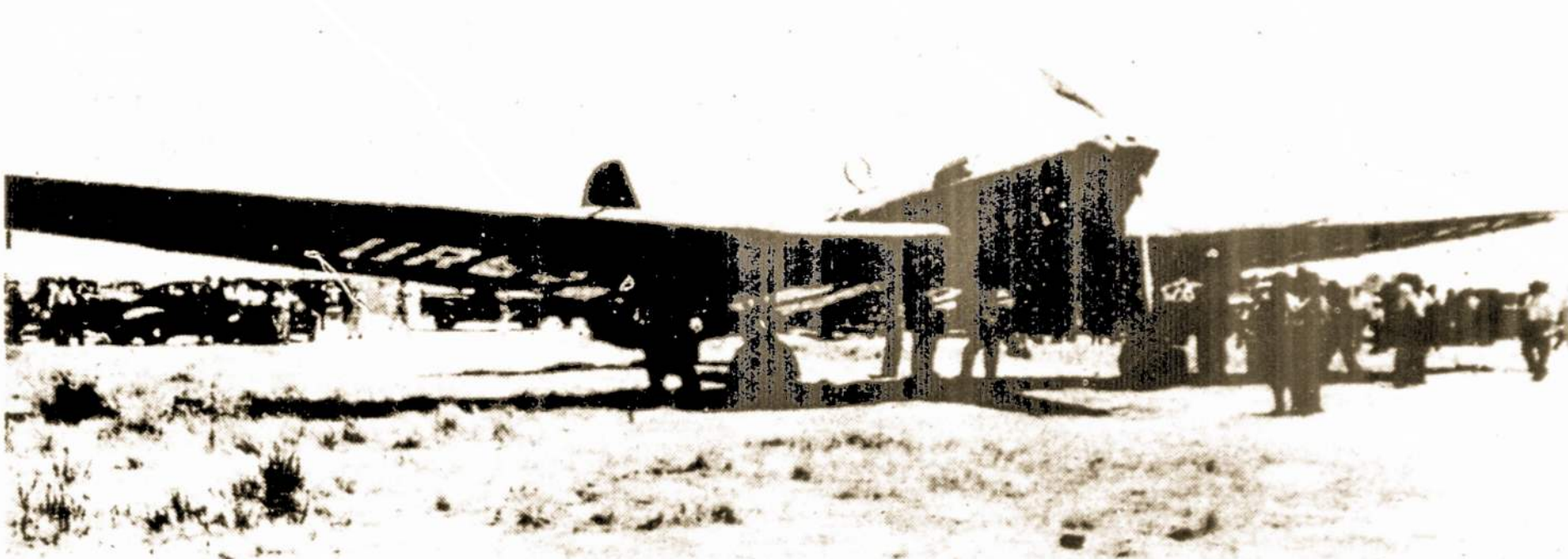
SAN JACINTO, CAL.

TOLIMŲ SKRIDIMŲ AVIACIJOS PIRMŪNAI

DEDICATION CEREMONY — This plaque by artist Kenneth Krieger was dedicated Saturday during a ceremony honoring the 1937 landing of a Russian plane in San Jacinto after it completed the first

trans-polar flight in aviation history. At right, Assemblyman David Kelley, R-Idyllwild, offers his thoughts about what the 46-year-old event means to San Jacintoans today. (Hemet News photo)

RUSSIAN PLANE — This plane, which landed in a San Jacinto pasture July 14, 1937, following the first trans-polar flight in history, had a wing span of 113

feet. Photo is from collection of Hemet historian Clarence Swift.

RAGANŲ KALNAS JUODKRANTĖJE

Kas Lietuvoje nežino, kad Kuršių Nerijoje, prie pat Juodkrantės poilsia vietės, 20 kilometrų į pietus nuo Klaipėdos, yra garsusis Raganų Kalnas, kurį vasaros metu kasdien aplanko dešimtys ekskursinių autobusų?

Siemet teko ir man su ekskursantais pereiti tas savotiškas Raganų Kalno "kalvarijas". Tai architekto Algimanto Nasvyčio iniciatyva sukurta imponantiškų medinių skulptūrų ekspozicija. Jų iš viso yra apie keturiasdešimt. 1979-1981 metais jas ištašė ir iškalė Lietuvos liaudies meno skulptoriai ir sustatė palei taką, kuris eina kalnuota miško vietovė gal apie vieną kilometrą.

Ekspozicijos pradžioje yra medyje iškalta tekstas, kuris nusakoma šių idomų kūrinių esmę: "Nuo seno žmonės mėgo Raganų Kalną. Ant jo ir Joninės švėsdavo ir šiaip susiedavo. Liaudies meistrai išdailino jį pasakų ir legendų motyvais."

Kokių išradimų esama tų meistrų, sukūrusių tiek įvairiausių personažų: raganų, kipšų, slibinų, žaltelių, fejų, nykštukų, undinių, drąsių kareivių. Štai ragana joja ant šluotos, štai velnias su uodega ir kanopom siūlo degtinės stiklinuką, štai kipšas, apkabinęs davatką, ruošiasi įtempti ir pragara! Kaip gražiai iškalta du suvargę nykštukai, kurie vos vos tempia suola dykduoniams išnaudotojams. Tas suolas ilgas, skirtas pavargusiems ekskursantams pailsinti kojas, bet kažkodėl niekas nedrįsta ant jo atsistėti.

Gale ekspozicijos — giedantis gaidys ir iškalta užrašas: "Gaidys užgiedojo, šmėklos išbėgiojo". Viskas baigiasi skulptūromis, vaizduojančiomis muzikantus ir apsikabinusius šokėjus.

Beje, mažamečius vaikus kiek gąsdina didžiulis susiraitęs slibinas, kuriam iš nasrų kyšo dar iki galo nepraryto žmogaus koja su batų.

Si įdomi iš stūrų ažuolų išdrožtų skulptūrų ekspozicija išgarsino Juodkrantę plačiai po Tarybų Sąjungos respublikas. Talentingų liaudies meistrų kūryba, kupina pašaipos ir sodraus humoro, gėrisi kasmet tūkstančiai ekskursantų. Vienas iš jų šmaikščius gidų pasakojimus pamėgino susumuoti glaustai ir trumpą eilėrašutką. Jis leido man jį nusirašyti ir čia jį pateikiu straipsnelio pabaigai.

J. Subačius

Viena iš daugelio medžio skulptūrų pušynuose skęstančiame Raganų kalne Juodkrantėje. Nuotr. Juozo Polio

Ant Raganų Kalno eilės skulptūrų
Mena praeitį, klaikią ir niūrią,
Kai piktos dvasios dorą apkerėjo,
Prislėgtą vargo, klastingai puolė.

Raganų Kalnas—Olimpo Kalnas!
Žmogui varguoliui—vis tas pat velnias!
Raganoms įtikti drakonai rangės,
Prometėją sutramdyt Olimpas stengės.

Liaudies pasakos raganų pilnos,
Kaip nuo jų gynės drąsuliai kilnūs!
Kiek jos našlaičių dorą apkerėjo,
Nors jos ir šaukės gerųjų fejų!

Obuolių skaištų princėsei siulė,
Kurs pavertė vargšę į varlę didžiulę,
Princę gražuolį, narsų, nekaltą,
Privertė šliaužiot kaip bjaurų žaltį.

Raganos rinkos gražiausią kalną,
Kur sodžiai matės tarsi ant delno,
Auką pagavę, ten jos puotavo,
Kol koks drąsuolis ją išvadavo.

Ant Raganų Kalno žmonės pristatė
Skulptūrų priminti praeities metui,
Kai raganų pykčio bijoti reikėjo,
Kai jos teisuoli kerais apžavėjo.

Leonas Pečiūra

Koks greitas ir patogus lėktuvais susisiektis. Didžiuliai vandenynų tolai perskrendami per kelias valandas. Surastas skridimo lėktuvais oro kelias per žemės šiaurinį ašigalį sutrumpino distanciją į rytus nuo Amerikos ir Europos į vakarus iki Azijos žemyno.

Kol aviacija dar nebuvo išstobulinta tada lakūnai primityvės konstrukcijos lėktuvais, be reikiamų navigacijos instrumentų, išbandė tolimus pilnus pavojaus oro kelius. Kai kurie tam kilniam tikslui paaugo savo gyvybes nepasiekdami užsibrėžtą distanciją, kaip kad drasūs mūsų tautiečiai Steponas Darius ir Stasys Girėnas.

Praėjo vos tik 56 metai kada drasus lakūnas Charles Lindbergas pats vienas su "Saint Louis Dvasia" lėktuvu 1927 metais gegužės 20 dieną pakilo iš New Yorko aerodromo ir per 33 valandas pasiekė Paryžių, įrodydamas, kad galima per Atlanto vandenyną lėktuvu perskristi.

Taigi du drasūs mūsų tautiečiai S. Darius ir S. Girėnas, už savo sutaupas ir su Amerikos lietuvių finansine parama įsigijo lėktuvą, pavadindami jį "Lituanica", skrido į Lietuvą. Prisipylė 779 galionus kuro ir 1933 m. liepos 15 dieną rytą pradėjo didžiąja keliu į Lietuvą. Lėktuvus palengva kilo iš New Yorko aerodromo ir tolo nuo Amerikos žemyno, su savim nešdamas didelį kuro svorį.

Liepos 16 dieną Lituanica buvo matyta praskrendanti pro Statgardo miestą Vokietijoje. Vos 660 kilometrų nuo Kauno, Soldino miške Lituanica sudužo, su ja žuvo ir drąsiejį lakūnai. Spėjiojama, kad lėktuvą hitleriniai naciai nušovė.

Šiaurės ašigalio nugalėtojai
Aviacija suinterisuotus žmones domino kaip surasti trumpesnę oro kelią tarpe mūsų žemės šiaurinių kontinentų, perskrendant per žemės šiaurinį ašigalį. Tokio išbandymo žygį ėmėsi trys rusai lakūnai Mikhail Gromov, Andrei Danilin ir Sergei Yumashev. Jie vieno motoro varomą lėktuvą 1937 m. liepos mėnesį pakilo iš

Maskvos aerodromo, planavo perskristi šiaurės ašigalį ir nutūpti Kalifornijoje.

Lakūnai nesustodami skrido 62 valandas. Nuskrido 6,700 mylių, virš 10 tūkstančių kilometrų. Jie planavo nusileisti Pietinėje Kalifornijoje, Amerikos orlaivyno bazės "March Field" aerodrome. Čia lakūnas atsikrūdo, kad aerodromo nusileidimo takai labai blizgi ir slidūs. Mat, jie norėdami palengvinti lėktuvo svorį buvo nuėmę stabdžius, bijojo, kad lėktuvą ant betoninio tako nesustos, toli riedėdamas atsimuš kur nors — įvyks avarija. Tada jie skrido į pietus link San Diego, ten nuskrūdę negalėjo matyti aerodromo: viskas buvo padengta tirštos miglos skraisite.

Tada lakūnai, grįždami atgal į March Field ieškojo lygaus lauko nusileisti, nes kuro jau mažai beturėjo.

Netoli San Jacinto miesto 1937 m. liepos 14 dieną laimingai nusileido ant fermerio Earl Smith karvių ganyklos. Pirmasis sutiko lakūnus laikraščių išnešiotojas Walter Harvey, lakūnai apsikabindami jį sveikino, bet Harvey tik angliškai mokėdamas negalėjo susikalbėti. Lėktuvo vadovas M. Gromov jam įteikė angliškai parašytą raštelį "Please Wire Moscow". Harvey netelegrafavo Maskvai, bet paskambino "March Field", iš kur atvyko amerikiečiai karininkai. Greitai atsirado žmogus kalbantis vokiškai. Pasirodė, kad lakūnai mokėjo vokiškai.

Apie šį įvykį žinia pasklido po visą pasaulį. Amerikos spauda nuo Los Angeles iki New Yorko žinią laikraščiuose didelėmis antgalvių raidėmis išspausdino. Mažai žinomas San Jacinto miestelio vardas Amerikos žemėlapyje išryškėjo, kaip šiaurės ašigalio nugalėtojų nusileidimo vieta.

Iš plačios apylinkės tūkstančiai žmonių važiuavo lėktuvo pažiūrėti. Farmeris Smith sugalvojo iš to pasipelnyti, uždarė ganyklos aptvarus vartus ir tik už 25 centus įžangos leido žmonėms lėktuvą pamatyti.

Vėliau lėktuvą buvo išardytas, dalimis išvežtas į Ta-

rybų Sąjungą, ir dabar randasi Leningrado aviacijos muziejuje.

Lakūnus sveikino prezidentas Franklin D. Rooseveltas. Riverside ir San Jacinto miestai lakūnams pagerbti suruošė paradus, vežiojo, aprodė visą Kaliforniją. Tuo metu buvo pagarsėjusi Hollywoodo filmų vaidyboje maža mergaitė Shirley Temple, kuri lakūnams suteikė savo autografa. Su lakūnais interviu buvo per radijo visos šalies plotu.

Per daug metų San Jacinto žmonės prisiminė tą nepaprastą istorinį įvykį. San Jacinto muziejaus draugijos darbuotojai (dabar San Jacinto jau turi 10,000 gyventojų) per eilę metų galvojo, planavo, kaip atžymėti šį istorinį įvykį. Muziejaus direktoriaus William Dugan pastangomis su miesto komercijos biuro finansine parama, vietinio dailininko buvo padaryta bronzinė plokštė, kurioje įrašyta, kad 1937 m. liepos 14 d. atliktas skridimas be sustojimo nuo Maskvos iki San Jacinto. Ta plokštė įmūryta į muziejaus mūrinę sieną, kita lenta pakabinta muziejuje su lakūnų vardais ir pavardėmis.

1983 m. liepos 16 d. prie muziejaus gatvėje buvo pastatyta pavėsinė, pristatyta kedžių, kur rinkosi miesto gyventojai ir svečiai memorialinei iškilmei. Kalbėjo žmonės kurie dar primena matę lėktuvo nusileidimo įvykį.

Buvo kvieisti prezidentas R. Reagan, valstybės sekretorius G. Schultz ir abu Kalifornijos senatoriai, visi mandagiai atsakė raštu, jog negali atvykti užsiėmę kitoms pareigoms. Kalbėjo Riverside County ir kaimyninių miestų atstovai. Iš šios apylinkės išrinktas į Kalifornijos legislaturą atstovas David Kelley atskrido iš Sacramento savo lėktuvu į Hemet aerodromą. Kalbėdamas jis pareiškė, jog praėjo 46 metai, kai rusai lakūnai nusileido į San Jacinto klonį, nuo to laiko aviacijoje padaryta didelė technologinė pažanga, tačiau tarptautiniuose santykiuose padarytas žingsnis atgal. Įsivaizduokite kas atsi-

tiktų, jeigu šiandien rusų lėktuvus nusileistų ant San Jacinto karvių ganyklos.

Buvo kvieistas iš San Francisco atvykti Tarybų Sąjungos konsulas Vladimir M. Kulagin, tačiau jo prisiūstas laiškas muziejaus draugijai: "Sveikinu muziejaus draugiją už nuosirdų taikos troškimą ir geresnių santykių tarpe mūsų dviejų šalių. Toliau laiške pažymi, kad labai norėjęs atvykti, bet negavęs Valstybės departamento Washingtono leidimo. Šalia sėdėjusi moteris išsitarė "Kaip tai, kas neleidė, ar mūsų valdžia? Taip, juk Washingtone tik viena valdžia teturime — pridūriau..."

Visgi San Jacinto etnografinio muziejaus puoselėtojai didžiulioje atžymėje pirmuosius šiaurės ašigalio perskridimo nugalėtojus, kurie pasirinko tik už poros mylių nuo muziejaus derlingos žemės ganykloje nusileisti.

Vladas Raila

JT konferencija
kovai prieš rasinę
diskriminaciją

Geneva. — Čia prasidėjo antroji Jungtinių Tautų konferencija prieš rasinę diskriminaciją. Dalyvauja 90 valstybių. JAV ir Izraelis šią konferenciją boikotuoja. Jie boikotavo ir pirmąją konferenciją 1973 m., kai Generalinė asamblėja priėmė rezoliuciją, kuri sionizmui pastatė lygiagrečiai su rasizmu.

Konferencijos atidaryme kalbėjęs JT gen. sekretorius Javier Perez de Cuellar pasisakė prieš Pietų Afrikos apartheido politiką, tardamas, kad ji "meta nešvankų šešėlį ant visos žmonijos".

Bonn. — Federalinės Vokietijos socialdemokratų parlamentinė grupė pareikalavo, kad Bundestago teisinė komisija patikrintų, ar šalies vyriausybė teisiškai gali savo teritorijoje dislokuoti Amerikos branduolinius raketas. Socialdemokratų tvirtina, kad sutartys, kurias Fed. Vokietijos vyriausybė turi pasirašiusi NATO sistemoje, nesudaro teisinio pagrindo toms raketoms dislokuoti.

SEMINOLE, FLORIDA

PASUKOME Į ŠIAURĘ
ATSIVĖDINTI

Ne visi pagalvoja ir įvertina faktą, kad pensininkams yra sunkumų pasirinkti, kur būtų ekonomiškai ir sveika gyventi. Šiaurėje, atėjus žiemai, mums seneliams per šalta, daug lėšuoja namo apšildymas; gyventi Floridoje, rodosi, kaip tik mums seneliams, bet atėjus vasarai nei prie vandens, nei namuose — be vėsinimo sistemos sunkumas per veik 8-erius mėnesius pergyventi karščius. Visi iš Floridos bėga kur kas tik gali, o daug kas net sustoja atsivėdinti Lietuvoje, kur ne kartą ir mes vykome.

Šį metų svarbius reikalus turėdami šiaurėje, vykome į mūsų anūkėlių vestuves į Greenville, Ohio. Ohio valstija yra nuo Floridos suvirš 1,200 mylių, taigi, jau čia daug vėliau negu Floridoje. Šia proga, po vestuvių, leidomės aplankyti mūsų pažįstamus ir bičiulius gyvenančius šiaurės valstijose, keletas jų gyvena Michigano valstijoje, kuri gamtišku atžvilgiu artima panašų į Lietuvą. Čia automašinų didmiestis Detroitas, kur gyvena tūkstantiniai lietuvių ir gerai laikas didelę jų dalis pelnėsi duoną automašinų industrijose, gij šiais laikais bedarbiauja.

Leidomės dar toliau į šiaurę į Ludington, Mich., tai turistų miestas, o jis iš praeties turėjo daug bendro su lietuvišiais ūkininkais-fermeriais. Jie kūrė bendras organizacijas, klubus. Scottvilijie turėjo svetainę bendrai veiklai, miškuose turėjo svetainę, valgyklą, barą svečiams, puikiai gyvavo žiema ir vasarą. Pasibaigė karščiai pradeda grybai augti, pasibaigė grybai — prasideda medžioklė; stirnos, lapės, zuikiai, ir šernai, o ne kartą nušaukiamas medžiotojas, kuris judėjo krumuose, kas nors jį palaike už briedį...

Radome, dar senosios kartos žmonių-buvusių pažangių veikėjų: sustojome pas Marytę Stakėnienę — Rojaus Stakėno žmoną, ji gyvena Scottville, Mich. buvusiam lietuvių centriniame mieste. Rojus buvo organizacijų darbuotojas ir spaudos platintojas, jau miręs. Marytė dar tvirta, kiek jaunesnė už mums senosios kartos palikuonis, bet jau nėra su kuo ir kur gyvenime.

WEST LINN, OREGON

MIRUS

Anthony [Antanas] Valaitis

Reiškiame nuosirdžią užuojautą žmonai NELLIE, dukrai BARBARA ir žentui KEITH DAVIS, anūkiui MARK SOBEL, anūkėms DONNA ir VERONICA, TAIPGI VISIEMS JO GIMINĖMS, DRAUGAMS IR PAŽĪSTAMIEMS. Linkime Jums ištvermingai pergyventi šią liūdną valandą Jūsų gyvenime.

LLD 198-TOS KP. VALDYBA ir NARIAI
Oakland, California

WEST LINN, OREGON

MIRUS

Anthony Valaitis

Reiškiame širdingą užuojautą velionio žmonai Nellie, dukrai Barbara Davis ir jos šeimai; taipgi visiems jo giminėms, draugams ir pažįstamiems.

Mes liūdime kartu su jumis.

D. Machulienė
Ray Machulis
K. Muganienė
M. Ginaitienė
M. Mozūraitienė
Telda King
Ks. Karosienė
M. Baltulionytė
C. Macrae
R. Macrae
A. Taraška
V. Taraškienė
San Leandro, Cal. ir Apylinkės draugai

Kultūrinės žinios žinėlės

RASO: FRANK SHUKAS

NEW YORKO MIESTO OPEROS STREIKAS

New Yorko Miesto Operos vasaros — rudens sezono atidarymas turėjo įvykti liepos 7 d. Bet, atidarymo dieną, operos orkestras sustreikavo ir iki šiolei opera neveikia ir nežinia, kada bus baigtas šis streikas.

Jau ilgesnis laikas dėl ekonominės padėties krašte, operos vadovybės nesugebėjimo tinkamai administruoti ir nuolatinio rūpėsio finansais, opera pergyveno vidinę krizę. Pereitais metais buvo "užšaldytos" algos ne tik orkestrantams, bet ir visam personalui, kad tik kaip nors išsilaikyti be didesnių nuostolių. Numazino net bilietų kainas, lyginant su Broadway ir Metropolitan opera, kad tik spektakliai būtų išparduoti ir galėtų apsimokėti bėgamas išlaidas.

Šiais metais prieš operos sezono pradžią opera turėjo 3 milijonus dolerių nuostolio ir profesinės sąjungos, tiek muzikantų, tiek kitos, pareikalavo algų pakėlimo. Vadovybė nesutikusi — muzikantai išėjo streikan, o prie jų prisidėjo kiti ir taip sezono pradžia buvo sutrukdyma, atšauktos gastrolės ir operos rūmai liko be gyvybės ženklo.

Miesto opera turėdavo rudens — pavasario sezoną, bet vadovybė nutarė pakeisti į vasaros-rudens sezoną, kad išvengtų didesnės konkurencijos su Metropolitan opera. Tos abi operos randasi Lincoln centre ir jų rūmai vieni šalia kitų.

Toksai naujas vasaros-rudens sezonas sumažina operos personalo apkrovą, nes jis trumpesnis ir tokiu būdu mažina išlaidas. Bet toksai pakeitimas komplikuoja padėtį: orkestrantams neleidžia vasaros metu būti laisvai samdomiems kitų orkestrų ar muzikinių festivalių, kurių nemažai būna krašte per vasarą. Tokiu būdu orkestrantai padidindavo savo pajamas ne sezono metu. Kilo nepasitenkinimas Operos vadovybe ir orkestro personalas pareikalavo naujo kontrakto, o jo nesudarius prasidėjo streikas.

Amerikos orkestrantų Federacijos 802 skyrius derybose reikalauja trijų metų kontrakto ir 50 dolerių pakėlimo pirmais metais, 70 dolerių — antrais ir 100 dolerių — trečiais. Orkestrantai dabar gaudavo 535 dolerių savaitę, kai Metropolitan Operos orkestrantai savaitę gauna 735 dolerių už keturis spektaklius per savaitę ir groja 44 savaites. Be to, prašoma sumažinti 6 spektaklių ir repetičių skaičių į 5 ir vietoj 20 savaitių sezoną prailginti.

Kiek švelnesnius reikalavimus pareiškė Amerikos artistų Gildija, kuriai priklauso solistai, choras, baletas ir dalis techninio personalo. Gildijos vadovai sutiko laukti susitarimo per 14 dienų ir nestreikuoti, bet Opera turi mokėti gildijos nariams po 30 dolerių į dieną pagal ankstesnę sutartį. Taip Operos deficitas padidėjo dar virš 50 tūkst. dol.

Jeį susitarimo per tas 14 dienų nebus pasiektas gildijos nariai gali atsimesti nuo kontrakto ir ieškoti darbų kitur. Operos solistai gali rašyti su kitomis operomis ar koncertų agentūromis naujus kontraktus. Iš to seka, kad operos repertuaro planavimas griūva, nes nežinia kiek solistų lieka prie miesto Operos, kiek bus susiradę naujas operų kompanijas.

Choristai yra nusprendę laikytis pasyviai ir laukti susitarimo su orkestrantų uniija, bet aktyviai dalyvauti streikuotojų eilėse. Baletų artistai irgi prisideda prie streikuojančių.

Pirmojo skyriaus Internacinialinio Teatro Scenos Darbininkų Susivienijimo nariai prie streiko neprisideda, nes jie pernai pasirašė 3 metų sutartį.

Operos orkestrą sudaro 66 asmenų: 46 vyrai ir 20 moterų, o bendras Operos personalas, neskaitant vadovybės ir direkcijos, siekia virš 400 asmenų.

Orkestro streikuotojai iš Federacijos fondų gauna 100 dol. savaitę ir gali imti nedarbingumo kompensaciją 125 dol. savaitę iš socialinio aprūpinimo įstaigos.

Kiti streiko palietieji Operos nariai gali gauti tik nedarbingumo pašalpas.

Derybose New Yorko miesto Operos vadovybė pareiškė, kad turėdama 3 milijonų deficitą negali ir norėdama patenkinti orkestro unijos reikalavimų ir tik dėl finansinių sunkumų mažina savo pasirodymų skaičių ir keičia sezonus.

Sutinka pridėti po 35 dol. kasmet per tris metus, bet nesutinka prailginti sezono ar sumažinti spektaklių ir repetičių skaičių.

Derybos yra nutrūkusios. Padėtis labai neaiški, nes jeigu streikas užsitęs ilgiau — tuomet teks visai atšaukti sezoną, kas greičiausiai, reikštų miesto operos uždarymą. Turintieji abonentinus — sezoninius bilietus pareikalavo grąžinti pinigų, nes nežinia kada sezonas prasidės.

Tarp kitko, patekti į Operos orkestrą nėra lengva ir retai pasitaiko laisva vieta. Pav., pernai reikėjo prancūzų rago muzikanto, tai buvo 99 kandidatai tai vietai užimti.

Tikimasi, kad į šias derybas įsikiš miesto burmistras, nes miesto Operos uždarymas, žvelgiant iš meninio ir kultūrinio taško, New Yorkui būtų didelis nuostolis.

Nuotraukoje: Naujieji Vilniaus kvartalai.

Apie Joną Grybą

Ilsei Bimbienėi pranešė Jono Grybo dukra, kad jis buvo išvežtas į Jamaica ligoninę gruodžio 16 d. pereitų metų iš O. Babarskienės namų, kur jis gyveno. Ten jį palaike iki sausio 13 d. ir perkėlė į:

Haven Manor Health
Related Facility
1441 Greenport Road
Far Rockaway, N. Y. 11691

Great Neck, N. Y.

Telefonu pasikalbėjau su Elena Samanik, norėjau sužinoti, kaip jos brolis Mečislavas Hacinkevičius jaučiasi po operacijos. Ji pasakė, kad Mečislavas pergyveno sunkią operaciją, dar randasi ligoninėje, negali pasikelti iš lovos. Doktorai nori ant nugaros uždėti sutvirtinimą (brace), kad galėtų atsistoti.

Linkime mielam draugui sustiprėti, atgauti sveikatą ir grįžti namo. N. V.

Vera Urbonienė
sunkiai serga

Julia Šimkienė pranešė mums, kad Vera Urbonienė išbuvo tris savaites ligoninėje, o dabar pas dukrą. Ji vis dar sunkiai tebeserga.

Linkime draugei Urbonienėi greit sustiprėti.

Ekskursantų
pasisakymai iš
kelionės

Keli žodžiai apie apsilankymą Lietuvoje su "Laisvės" ekskursija. Lietuva man labai patiko, giminės, draugai pasitikio, viešėjau visur. Kaimo žmonės turi duonos ir prie duonos, žodžiu, visko. Taip pat ir miestuose. Statyba eina visu tempu. Daug kelių asfaltuotų, ir visur gerina. Svara — ne taip, kaip Brooklyno sąsąlyvynas. Visi žmonės dirba ir visiems darbo yra.

Daug teko matyti, kad moterėlės turi šluotą ir šiupelaitę, renka popieriukus. Pagirtina. Pas mus reikia tokios tvarkos. Galvoju ir kitą metų važiuoti, jeigu būsiu sveikas.

Nuostabu, kad net girdėjau ir gegutę kukuojant. Žodžiu, apie Tarybų Lietuvą susidariau gražų išpūdį. Nėra taip, kaip šie D. P. šmeižia propagandoje. T. Lietuvoje susipažinau su naujais draugais, ypač su tais, kur buvo kariuomenėje karo metu, kur ir aš buvau Britų kariuomenėje, kartu kariavome nugalėti priešą nacizmą.

Su geriausiais linkėjimais, Jūsų

John Baker
High Falls, N. Y.
[Bus daugiau]

Maskva. — Tarybų Sąjungos Centrinis Statistikos Biuras pranešė, kad šiemet liepos 1 d. Tarybų Sąjungoje buvo 272.5 milijono gyventojų.

Aplankius artimus draugus

Per vasaros karščius Aido choras nusitarė neturėti pamokų. Per daugelį metų aidiečiai kas šeštadienį susirinkdavome į Laisvės salę, porą valandų praleisdavome besimokydami dainų, o po praktikų pasivažiindavome, draugiškai praleisdavome šeštadienio popietę.

Aido choro draugiškame kolektyve per daug metų priklausė dvi geros dainininkės, gyvenančios New Jersey valstijoje, tai Tesė Stočkienė ir Adelė Lupsevičienė. — Tesė altas, Adelė — sopranas. Aido choro mokytoja Mildred Stensler, važiudama į Choro pamokas, jas atsiveždavo.

Prieš dvejus metus Adelė ir Feliksas Lupsevičiai nusipirko namą senesnių žmonių "Leisure Village" kaime, Lakehurst, N. J. Po metų ir Tesė Stočkienė taipgi išsigijo panašų namą. Tai randasi apie šimtas mylių nuo Laisvės namo, geras pavaižiavimas mašina, apie porą valandų.

Antradienį, liepos 26 d. ryte, Ilse Bimbienė, Nastė Buknienė ir mes išvažiavome aplankyti ir pažūrėti, kaip mūsų geros choristės gyvena naujojoje vietoje.

Pervaziavome Verrazano tiltą, per Staten Island, įvažiavome į New Jersey, važiavome greitkelio 440 iki Garden State Parkway, privažiavome 88 išėjimą, dar reikėjo apie 9 mylias pavaižuoti 70-ujoju keliu.

Pirmą kartą važiuojant, reikėjo porą kartų sustoti ir pasiklausti kelio. Į tą Leisure Village įvažiuoti neleidžia — turi prie vartų sustoti, pasakyti pas ką važiuoji, gavus leidimą, budintis paaiškinti, kaip surasti ieškančio namo.

Prieš 12 val. privažiavome prie T. Stočkienės namo, radome prie durų prisegtą raštelį: "eikite į vidų ir pakambinkite telefoną Feliksui, aš tuoj ateisiu." Tą ir padarėme. Už poros minu-

čių abu su Feliksu atėjo. Labai gaila, kad neturėjome progos pasimatyti su Adele Lupsevičiene, ji buvo išvykusi į Floridą aplankyti sergančius senus gerus draugus Paukštaičius. Apžiūrėję Tesės butą, nuėjome pas draugus Lupsevičius. Abi šeimos gražiai ir skoningai susitvarkiusios.

Tesė ir Feliksas paruošė "karališkus" pietus ir gėrimelius troškuliui nuraminti. Po skanių pietų ėjome apžiūrėti tą vadinamą "Leisure" kaimą, kuris turi daug žaidimų, aikštelių, didelį maudymosi baseiną ir ežerą, kuriam galima laiveliais paplaukioti, ir kas mėgsta gali mieškeroti. Užėjome į vieną didelį namą, per vidurį namo ilgas koridorius, o šonuose maži kambariai kortų lošimui. Gale koridoriaus didelė salė, kurioje galima sutalpinti 400 žmonių, ir didelė virtuvė su visais patogumais.

Po to sėdome į Felikso mašiną ir važiavome apžiūrėti apylinkės.

Pirmąjausia važiavome prie namo, kurį užpirkio Aido choro mokytoja M. Stensler. Namas didelis, prie pat miško. Apžiūrėjome visą apylinkę, labai ramu, geras oras, daug medžių, žalumynų, kas mėgsta yra kur pauogausti, grybauti, bet man asmeniškai gyventi būtų nuobodu. Apžiūrėję viską, grįžome į F. Lupsevičių "palocių". Seimininkai vėl paruošė užkandžių, kavos, išgėrėme šampano. Laikas atėjo atsiveikinti su mieliais draugais.

Tesė Stočkienė įdėvė parvežti \$20 "Laisvei" paramos.

O F. Lupsevičius dovanojo namui Lietuvių Namų Bendrovės vieną šėrą vertės \$25. Nuosėvičius "palocių". Seimininkai, mes palydėjo iki 9 kelio ir nurodė kur važiuoti. Širdingai dėkojame Tesei Stočkienėi ir Feliksui Lupsevičiui už vaišes ir dovanas. Sugrįžome namo laimingai.

P. Venta

MIAMI, FLA.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Vincio Bovino

Mirusio 1982 m. rugpjūčio 10 d.

Jau praslinko vieni liudni metai, kai Tu mus palikai. Mes liūdime, ir to tuštumo gyvenime niekas negali užpildyti. Visada Tave prisimename su gilia širdgėla.

Isėkis, brangusis Vinceli.

Liūdinti

Žmona — MITZE
Duktė — FRANCES

Skaudų praradimą jaučiame, netekę mūsų brangaus dėdės Bovino Vincio, nuo kurio mirties š. m. rugpjūčio 8 d. sueina vieneri metai. Neužmirštami jo dideli darbai, gili meilė Tėvų žemei, o ir mums, jo giminėms.

Tau žvakę uždegti norėčiau,

Padėti gražiausių žiedų

Ir Tėviškės vėją pasiųsti

Gaivint nuo karštų spindulių...

Tebūna lengva Tau Floridos žemėlė, priglaudusi Tave po ilgos kelionės.

ONUTĖ, JUOZAS, MARYTĖ
PACKEVIČIAI

VYTAUTĖ ir LINAS VENČKAUSKAI
Kapsukas, LTSP

ST. PETERSBURG, FLA.

MIRUS

Antosei Jocis

Reiškiame gilią užuojautą mūsų Klubu narės sūnams: Jonui, Vitui ir Albinui ir jų šeimoms, penkiems anūkams, keturiems pro-anūkiams; taipgi visiems artimiesiems.

ST. PETERSBURG LITHUANIAN SENIOR
CITIZENS CLUB VALDYBA ir NARIAI